په سراج الخبار کې د پښتو شعر

Ketabton.com

لیکوال: پوهنیار محمد شاپور "احمد زی"

ketabton.com - The Digital Library

محمد شاپور "احمد زی" د احمد جان زوی په ۱۳۴۰ کال د لوګر ولایت د سرخ آب په کلي کې زېږېدلی.
خپلې لومړنۍ زده کړې يې د سرخ آب په متوسطه او بيا د عامې ادارې له مسلکي ليسې څخه فارغ شوئ دئ.
ليسانس او ماستري يې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانګې څخه تر لاسه کړي دي. د ۱۳۶۳ کال په وروستيو کې د ژبو او ادبياتو د پوهنځي د پښتو څانګې په علمي کدر کې د استاد په توګه مقرر شو.
په ۱۳۶۴ کال کې ننګرهار پوهنتون ته تبديل او د دغه پوهنتون د ژبو او ادبياتو د پوهنځي د رئيس او استاد په توګه يې دنده تر ۱۳۶۷ کال پورې ترسره کړه. په ۱۳۶۷ کال کې پاکستان ته مهاجر شو. او بيا د ۱۳۶۸ کال په اواخرو کې استراليا ته مهاجر شو.اوس په استراليا کې د ژباړن او ترجمان په توګه کار کوي.

او دا هم د ليکوال د غزل يوه بيلګه :

دئ فســـاد رشـــوت روان پـــه ادارو کـــې
نشـــته رحـــم د کاتـــب رئـــيس پـــه زړو کـــې
خـــداي د مکـــړه د چـــارواکو ســـره کـــار بنـــد
خلاص به نشي هـــم پـــه مياشـــتو پـــه کلـــو کـــې
که ترې وپـــو ښـــتې دا کـــار مـــې څنګـــه کيـــږي
وايـــې تـــه پيســـې ډالـــر لـــرې جيبـــو کـــې
کـــه پيســـې وي خلاصـــوو د کـــار پـــه منـــډه
بـــې پيســـو د څنـــډوو ډېـــر پـــه وعـــدو کـــې
هـــم دې لېـــږو لـــه يـــوه دفتـــره بـــل تـــه
تر څو ســـتړی شـــې پـــه تلـــو او پـــه راتلـــو کـــې
يا خو دا چې بـــه لـــه چانـــه پيســـې پـــور کـــړې
يا خو نـــه خلاصـــيږې کـــار نـــژدې وختـــو کـــې
دلتـــه حـــق دئ خـــوړل کيـــږې د بـــې وزلـــو
نا حـــق حـــق دئ احمـــد زيـــه پـــه پيســـو کـــې

ketabton.com - The Digital Library

سرليکونه

۱ - سريزه ۱-۷
۲ - دشعرونو مجموعه ۸ - ۷۴
۳- داوسنی اوسراج الاخباررسم الخط پرتله ۷۵ – ۷۷
۴- نتيجه ۷۸
۵- ۷۹

ketabton.com - The Digital Library

سریزه

له ۱۹۱۱تر۱۹۱۹کال پورې سراج الاخباردافغانستان په مطبوعاتو کې سترروول لوبولئ دی. اوډېرشاعران اولیکوالان يې دې ته هڅولي، چې قلم راواخلي اودپښتوژبې اوادبیاتو له پاره خدمت وکړي. سراج الاخبار دافغانستان په ادبیاتو کې یونوی تحول رامنځ ته کړ، او هغه داچې سراج الاخبارپه ادبیاتو کې دنوې دیموکراسی لاربشوونه کړې ده ، په تولنیزبدلون کې يې خپل رول لوبولئ دی . چې په دې برخه کې دهیواد دخلکو راویښول داقتصادي اوکلتوري مسایلو له پاره په کلکه مبارزه ،اودخلکو شعورته وده ورکول رابرسیره شوي وو. په دې ډول دسراج الاخبارجریدې دافغانستان خلکو ته ډېرزیات عرفاني خدمت کړئ دی .په همدغه وخت کې پښتو ژبې په چټکتیا سره ګامونه پورته کړه. دسراج الاخبارپه پاڼوکې دپښتو شعرونه ،متلونه اودنثرتوټې چاپ شوي دي. هغه شاعران اولیکوالان چې د(ځوانانو افغانانو) یادمحمود طرزي په قول داخوان افغان په سیاسي نهضت کې شامل وو. دوی دخپل وخت داسې خلک ووچې ځانونه يې په عصري علومو سمبال کړي وو، چې ددې دورې یومشهور روشنفکره شاعر غلام محی الدین افغان دی .غلام محی الدین افغان دسراج الافغانیه ورځپاڼې ، چې په حقیقت کې دخپل وخت دمترقي او ازادي غوښتونکو افکار و یوه خپرونه وه، یولیکوال اوشاعروو، داسې لیکوال اوشاعروو چې لیکنې اوشعرونه يې دمترقي نهضت په پیاوړتیاکې ستر رول ولوباوه. دپښتوژبې اوادبیاتو په پراختیاکې يې اوچت ګامونه پورته کړي دي. غلام محی الدین افغان دلومړی اودوهم مشروطیت فعال غړی اودهغه کلپ له مؤسیسنو څخه شمیرل کیږي، چې ظاهرآ يې ذوقي اوتفریحي بڼه لرله ولې په حقیقت کې په هغه کې سیاسي فعالیتونه پرمخ بیول کیدل.

غلام محی الدین افغان په اتو ژبو باندې بڼه پوهیده اودپښتواوفارسي په ادب کې ددیني مطالعې څښتن وو.

افغان اودهغه وخت ټولو شاعرانو اولیکوالانو لکه عبدالهادي داوي، مولوي صالح محمد ،عبدالسلام اونوروااوچت ګامونه دعلم اوپوهې درواجولو په برخه کې اخیستي دي. دوی دعلم خوا نیولې وه علم اوپوهه يې ستایله ، خلک يې دعلم سره اشنا کول ، خلکو ته يې دعلم اوپوهې ارزښت څرګند اوه، او بالاخره خلک يې دې ته رابلل چې په علم اوپوهې ځانونه سمبال کړي، اوځانونه دجهل اوسکون څخه را وباسي، دجهل اوسکون غندنه يې کوله، خلک يې دې ته هڅول چې دنوي عصر له نویوپدید وسره اشنا شي دنوي عصر ستایونکي وو. دوی ټولو ټولنیزه وده اوتکامل غوښته، دغوټول دټولنیزې ودې اوتکامل په

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

غوښتلوکې سره متحد وو. اوټولو ليکوالانو اوشاعرانو خپلې ژبې شعراوادب ته خدمت کړئ دئ .

غلام محی الدين افغان کومی ليکنې چې کړي، او يايې چې کوم شعرونه ويلي دي، هغه په خپلو اثاروکې ژوند داسې ترسيم کړئ، چې يوه واقعي بڼه يې لرله يعنی ژوند يې په حقيقی توګه په خپلو اثاروکې ترسيم کړئ دی، چې داخبره موږ دده په ځينو شعرونوکې وينو.

غلام محی الدين افغان کوم شعرچې د ۱۹۱۴ کال داکتوبر په څلورم تاريخ په سراج الاخبارکې نشرشوئ دی . په دې شعرکې ده داپه ډاګه څرګنده کړې ده، چې په ټولنه کې ټولنيز اختلافونه شته، چې يوه طبقه يې د بلې طبقې پرضد درېږی ،اوپه ټولو مسايلو کې اتحاد اويووالی نشې کولای، يعنې يوه طبقه يوڅه غواړي اوبله طبقه بل څه، چې ده دخپل وخت ټولنيز اختلافونو درک کړي اودايې څرګنده کړې ده چې دازادی اواستقلال د ګټې له پاره هم ټول افغانان په يوه سنګرکې درېدلای نشې نو ځکه يې پورتنی مفکوره په لاندې شعر کې په دې ډول بيان کړې ده .

ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شاموخپل ګدا مو خپل قاضي موخپل دی
سپاه خپل رعيت موخپل ديوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی
حبس خپل مفتی خپل زندان موخپل دی
پردی نشته ګرد ه خپل يو شکروکې...

د۱۹۷۱ کال دجنوري په ۱۷ تاريخ په سراج الاخبارکې دده يو شعردترجيح بند ذوالقافيتين ترعنوان لاندې نشر شوئ دئ، چې دخپلو خلکو دژواندانه واقعيتونه يې په کې ترسيم کړي دي دخلکو ژوند يې په رښتيني ډول ترسيم کړئ چې داشعرپه دې ډول پيل کيږي:

موږ بنه تعليم يافته وای داثار
هم کامل وای په صنعت دکار زار
اوس زموږ به وای په دنياکې اقتدار
هم به زموږ وای ډېر همت په ټول کفار
کل جهان دی رسيدلی ومقصد ته په مدار

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

مګر موږ خوېوپه خوب کې لاتراوسـه دسـهار

په دې ترجيح بند ذوالقافيتين کې غلام محی الدين افغان دخپلې ټولنې اوخلکو دبيرته پاتې والي عوامل په۳۵ بيتونوکې شرحه کوي. د ساري په توګه : دخپلو وطنوالو بيسوادي ، فقر، غريبي اوبيچاره ګي ، دعالمانو دعلم لږوالی داوسينوعلوموسره دخلکونا اشنايي، دملت دزراعت بيرته پاته والی، اوله ابتدايي وسايلو څخه په زراعت کې کاراخيستل ،دنوروملتونو دزراعت پراختيا اوپه معاصر تخنيک سره له لږ ځمکې څخه ډېرحاصل اخيستل، په نوروهيوادونوکې اوداسې نورمهم پرابلمونه شرح کوي . ددوی په دې حالت باندې ليکوال افسوس کوي اوکله چې دخپلو وطنوالودې ويجاړ حال ته ګوري نوخپله خواشيني دغه ويجاړحالت سره يوکوي اوموضوع ترسيموي.

پو هاند عبدالحی حبيبي څو کاله پخوا دغلام محی الدين افغان دفکري تجدد په برخه کې داسې ليکلي وو:

،.... شپيته کاله پخوا زمانه درپه ياد کړئ ،هغه وخت چاپښتوشعرنه وايه اوکه هم څوک په دې فکر کې وو، هغه به درحمان اوخوشحال پيروي کوله، دتوروزلفو په شکنجه کې به نغښتی وواودبنو په غشي په ژوبل وو، دشعرموضوع اومحتوی يوزرکاله دغسې راغلي وه، اوخلک هم په دغه لارتلل يو وارنابيره غلام محی الدين افغان دشعرمجرا بدله کړه، اوپه ۱۳۳۳ هـ ق کال کې يې په سراج الاخبارکې دکوم خيالی محبوب داوږدوزلفواو ښکلي مخ اوهلال ابرودستايني پرځای دوطن په حقيقی دلبرپوري داسې بدله وويله :

زړه زما ډک دی له مينی دوطن
خپل وطن ماته عزيز دی ترخپل
تـــــــــــــن

داموضوع اوس موزته نوې نه ښکاري، اوښايي چې ډېرځلمي يې دبيان يوفرسوده اومبتذل طرزوبولي اوله فکري پلوه يې هم خوښ نه کړي، مګر په هغه وخت کې بالکل نوي اوښايي چې شاعربه دپخوانی خيال اودزاړه مکتب پيروان ډېرغندلي وي، چې ولې درحمان بابا لاهوتي فکر په داسې زميني فکر اوموضوع بدلوي.

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

په ۱۹۱۱ کال دجنوري په ۱۱ نیټه دمحمود طرزي په مدیریت دسـراج الاخبار مشهوره جریده نشر شوه. عبدالهادي داوي چې په هغه وخت کې دحبیبي دمکتب شاګرد وو، دغې جریدې ته دطرزي په غوښتنه انتخاب شـو اودده سـره دری تنه نوردواطلب شاګردان عبدالرحمن لودین ، فیض محمد ذکریا ، اومحمد بشیر هم سراج الاخبارته ولیږل شـول. داوي دجریدې دمحرروظیفه اجراکوله، اوهم یې داردوژبې نه سـراج الاخبارته مضـمونونه اومقالې ترجمه کولې، په سـراج الاخبارکې دداوي فعالیت ادامه درلوده ترڅو چې په ۱۹۱۸ کال کې دامیرپه امربندی شـو. داوي دمحمود طرزي تکړه شاګرد اوفکري ملګری وو. چه دهیواد دترقي له پاره یې دهغه وخت په سـیاسـي اوادبي مبارزه کې مهم رول په غاړه درلود . دی دخپلې ورځپاڼې په ټولنیز ارزښـت ډېر ښـه پوهیده نوځکه دهغه سـتاینه یې په یوه مثنوي کې بیان کړې ده چې د ۱۹۱۴ م کال دجنوري په ۱۵ تاریخ خپورشو چې مطلع یې داسې ده:

اخبـارهرملـت تـه جـانـه
ضــروري ده وا وره مانه
دملـت منـافـع غـواړي
پـرغـمـودمـلـت ژاړي

همدا ډول په همدې ګڼه کې داوي دخپلې مورنۍ ژبې په خوږوالي ، رواني اوفصاحت ،متانت اوپراخوالي باندې یوبل مثنوي شعرلري چې دالاندې څوبیتونه یې د نمونې په توګه را اخلم:

پښـتـو ژبـه شــریـنـه
هم فصـیحـه هم متـینـه
قـواعـد یـې خـوارښـه دي
قـواعـدیـې هـم لـړنـه دي

داوي که په دې شـعرکې له یوې خوا دخپل ولس د ملي ترقي له پاره دمورنۍ ژبې موثریت اواغیزه په ګوته کوی، نودبلې خوااخخه داشـعردهغه چا ځواب هم وو، کومو چې پښتوژبه دافغان ولس دکلتورد لوړتیا اوترقي له پاره اسـاسا مسـاعده نه ګڼله، په هغه زمانه کې یولړ داسې کسـانو فکر کاوه چې دغه ژبه د وولسـونوترمنځ دښـه افهام اوتفهیم وسـیله نشي کیدای، ځکه چې قواعدیې ترژبني قانون لاندې نه راځي. دغې مهمې کلتوري مسئلې

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

ته داســتقلال دګټلو نه پخوا ډېرو مترقي شـــاعرانو اوليکوالانو جدي توجه راوګرځوله. که مولوي صـــالح محمد په خپل پښــتو مکتوب کې دپښــتو ژبې په تاريخي بدبختۍ وژړل ، نو عبدالهادي داوي په خپل مثنوي شــعرکې دخپلې مورنۍ ژبې ســتاينه وکړه، او همدا وايي چې فارســـي شـــعرهم لري، ولې هغه دپښـــتو هم پايه نه دئ ځکه چې په مورنۍ ژبه کې هنرمند باطني احساسات ښه څرګندولای شي اوداسانه لاره نه ده .

د شـــلمي پيړۍ په پيل کې دافغانســـتان دفکري تجددعلمبردارمحمود طرزي، دخپلې جريدې ددوهم کال د دلوې په نهمه ګڼه کې دپښـــتو ژبې مســئله (زبان افغاني زبان اجداد زبانهاســت) ترعنوان لاندې مطرح کړه دهغه په اريايي توب يې مطالعات پيل کړل. ددې ليکنې نه وروسته پښتو څېړنې له يوه کال څنډ سره مخامخ شوې، ولې په ۱۲۹۳ کال کې بياله سـره پيل شـوې. دهمدې کال دسـرطان په څلورمه دسـراج الاخبارپه شـلمه ګڼه کې عبدالرحمن لودين داسې وليکل : ،، سراج الاخبار به زبان فارسي طبع ونشرميشود چون همواره مساعی درنشر واشاعات علوم ومعارف است به السنه مروجه افغانستان لهذا سراج الاخبارافغانيه اين شما ره وشماره های بعد خود را بزبان ملي خودنيز تزئين ميدهد.،،

دســراج الاخباردمطالعې نه معلومېږي چې په هغه جريده کې دپښــتو شــپږکلنه ونده، اګر چې دومره زياته نه وه، ولې ترټولو مهمه داوه چې دپښـتونشراتوله پاره دپښـتو ژبې په تاريخ کې، ديوه نوي فصل په حيث لار خلاصه شوه، هغه داچې خلک دخپلې ژبې او ژبه دخپلوخلکو سره وتړل شوه . محمود طرزي همدغه موضوع ته دسراج الاخبارپه ۱۳۹۶ کال دجوزا په دوهمه ګڼه کې داسې ګوته نيسی :

,,ادبيات ملي، فارســـي ،افغاني هرقوم بزبان خود وهرزبان به ادبيات خود زنده است.,,

ددې دورې بل مشهورشاعرمولوي صالح محمد دمحکوم افغان حالت ، په قفس کې د بندي بلبل ســره مقايســـه کوي، ددې اثرقهرمان دازادۍ څخه لاس نه اخلي، ولوکه په زندان کې هم دې ازادۍ دورځوخيالونه هيڅکله نشـــي هيرولای، اوکه په ژوندکې خوشـــبخته وو نو هغه وخت وو چې ازاد وو، دسيالانو سره سيال وو، په دې شعرکې دانګريز داستعمار پرضد بې حده کرکه اونفرت شته.

لومړۍ جهانی جنګ چې ټول بشــــريت يې تهديداوه، دی په خپل مثنوي شـــعرکې ترســيموي اودهغه دوام غواړي. ځکه چې اروپايي جګړه مار اواســـتعماري قوتونه په کې راګيردي، ، د د ه په نظرګوندې وي چې دغه استعماري قوتونه دګوردچنجوپه شان په خپل منځ کې يوبل سره وخوري.

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

بله ډېره مهمه موضـوع دوطن دسـتايني موضـوع ده، چې دغه موضـوع دهغه وخت دټولوشاعرانو اوهنرمندانوپه اثاروکي په ډېروقوت سره ليدل کيږي.

بله موضـوع داخبارموضـوع وه، عبدالهادي داوي اخبارته دعلومو داديب لقب ورکړ، اوهغه يي ديوه ملت له پاره دومره ضـــروري وباله لکه ودوجود له پاره وينه. عبدالعلي مستغني د۱۲۹۳ کال دعقرب ۲۸ ګنه کې دسراج الاخبارپه ستاينه کې داسي وليکل :

دا اخباررنګين ګلزاردی اخبار نه
دی
چې هزاريي زه يم ولي ګلزارنــه
دی

په سـراج الاخبارکي بله ډېره مهمه موضـوع چې د شـلمې پيړی په پيل کې مطرح وه هغه دملي ادبياتو موضـــوع وه، په هغه وخت کې لکه څنګه چې محمودطرزي په يوه نقل قول کې وليدل شوه، دملي ادبياتو نه مقصد فارسي اوافغاني يعنی پښتو ادبيات دي . په هغه وخت کې دفارســـي ژبې له پاره کوم تشـويش موجود نه وو، ځکه چې ډېرې پيړی دري رســـمي اواداري ژبـه وه ،اوهلتـه ددې ژبې لـه پـاره کـارکيده. ولې دافغـاني ژبې دادبيـاتو موضـوع دلومړي ځل له پاره، په ډېرقوت سـره داسـتقلال نه دمخه کلونو کې په افغانسـتان کې مطرح شوه. په همدې کلونو کې داوي دخپلې ژبې ستاينه وکړه ورپسې مولوي صالح محمد دپښتوژبې په توصيف کې يومکتوب وليکه چې څوجملې يي دادي :

،،.... هغه تاثيرات چې په خپله مورنی ژبې کې وي په بله ژبه کې کله وي ... هرقوم اوهرملت چې ترقي کړې ده ، لوی ســبب يي دادی چې ټول علوم يي په خپله ژبه ترجمه کړي، ځکه چې تحصيل پرې اسان شوئ دی ...،،

غلام محی الدين افغان دســـراج الاخبارپه ۲۳ ګنه کې يوپښـــتو اعلان په لاندې ډول خپورکړئ دی :

يواعلان په پښتو کې :

،، اول مقصـد مو داعلان دادی چې زمونږ مبارکه ژبه رواج پيداکړي، اوهرڅوک دې په دې باب کې دترقي دپښـتو ښـه ښـه مضـامين په افغاني کې وليکي، اوپه واسـطه د دې اعلان ټولو پښتنو ته خبرورکوم که څوک زما يا دبل چا په پښتو مضامينو ايراد لري، هغه دې خپله مدعا په پښتو کې وليکي اودسراج الاخبار مدير صاحب ته دې راوليږي، که بنده

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

دهغه له څوابه عاجزشـــه هغه ته به پنځوس روپۍ په طور دانعام ورکړم اوو عده هم شپږمیاشتی ده .،،

ددې اعلان څخه دغلام محی الدین هدف داوه، چې له یوې خوا دپښــتوژبې او ادبیاتو ته پراختیا ورکړي اوخپله ژبه مروجه کړي اوله بله پلوه داخبارپرمخ دبحث نقد موضـــوع رامنځ ته کړي، چې پنځوس روپۍ په هغه وخت کې ډېرزیاتی پیســـې وې. چې څه موده موروسته عبدالسلام ددې اعلان په څواب کې یوشعر راولیږه، اوپه هغه کې یې دپښتو ژبې توصـــیف کړئ چې موږیې دشـــعر دنمونې څخه دلته تیریزاویوازې همدومره وایم چې عبدالسلام دهغه وخت دپښتو ژبې یو تکړه شاعروو.

داوو څوتکې چې دسریزې په برخه کې تاسوته بیان شو اوکه چیری له ماځخه په کوم ځای کې سهوه اواشتباه شوي وي هیله ده چې محترم لوستونکي ما خپلې سهوې اواشتباه ته ځیر کړي. ما په دغه کتاب کې هڅه وکړه چې د ســراج الاخبارله ټولوګڼوڅخه د پښــتو شعرونه راټول او د یوې ټولګې په توګه یې ګرانو لوستونکوته وړاندې کړم .

اوس راځم ددې کتاب دوهمې برخې ته او هغه دســـراج الاخبارپه جریده کې دپښـــتو شـــعرونه دي چې په نوموړې جریده کې په بیلابیلوختونوکې نشـــرشـــوي دي . که څه هم ماډېرکوشش کړی چې ټول هغه شعرونه چې دسراج الاخبار په پانو کې نشر شوی راټول کړم ولی بیاهم که چیرې له کومې ګڼې څخه سهوا کوم شعر پاتې شوئ وي یاکومه شماره ســراج الاخبارزما لاس ته نه وي راغلئ اوپه هغه کې کومه ټوټه شـــعرپاته شـــوئ وي زه خپل معذرت تاســوته وړاندې کوم، بله کوم ټکی چې د یادونې وړده هغه داچې شـــعرونه په کوم رسم الخط لیکل شوي ، ماپه هماغه بڼه دې کتاب کې راوړي، اوښایي ځینې لوستونکي دلوستلوسره مشکل ولري . بیاهم که په کتاب کې کومه تایپي اشباه شوي وي .هیله ده چې محترم لوستونکي اوډېرمحترم استادان ماوبښي.

په درناوی

پوهنیارمحمدشاپوراحمدزی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

دوهمه برخه

دسراج الاخبارخخه راټول شوي شعرونه

دريم كال شلمه شماره ۱۲۹۳ هـ ش كال شعبان المعظم ۱۳۳۲ صفحه ۷ـ۶

دا څــه عــجــب دوران دی چــې راغـلــی پــرافــغــان دی
رنـــګــا رنـــګـــه تــرقــي ده څـه عجب محبوب عنوان دی
وقـــت دعـــلـــم اوهـــنـــر دی بـــې قـــيـــمـــت رايـــګـــان دی
قســــمــاقســـم مــعـــارف دی نـــوردعـــلـــم درخشـــــان دی
دهـــرعـــلـــم مـــدارس دی هم تحصـــيـل پـه ډېراســـان دی
دالــه كــومــه ســـويــه موږكـي چــې ظــاهــر اونــمــايــان دی
پـــخـــوانـــه وو اوس پـــيـــداشـــو مـــګـــر فضـــل دســـبـــحـان دی
داخـــوعصـــــر دســـــراج دی چې افغـان ټول پـه روشــــان دی
عـجـب عصــــر دی جـانــانــه چې ځوان زوړ اوزوړ په ځوان دی
هـرســــړی اخـتــه پـه عـلـم كـه دهـقـان اوكـه چـوپـان دی
صـــــنـــايـــع اوبـــدايـــع دي وقــت دعــلــم اودعــرفــان دی
پښــتــانـه كـيـږدی نشـــيـن وو مـردهـغـه چې نوم يې خـان دی
اوس هـمـه ســـوبـاخـبـره چـه دعـمـر قـيـمـت ګـران دی
لــه عــالــمــه بــاخــبــر شـــوه چــه خـورا لـو ی داجـهـان دی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

نـورعـالـم هـم خـورا ډېـر دی   نـه تـنـهـا عـالـم افـغـان دی

تـه سـراج اخـبـارتـه ګـوره   چې دملـک پـه تن کې جـان دی

څـونـه نـفـعـې دي ظـاهـرې   چـې بـې ژبـې دي ګـويـان دی

بـی خـبـريـې بـاخـبـر کـړه   لـه عـالـمـه چې څـه ان دی

هـرسـړی عـبـرت پـه اخـلـي   چې زه څوک يم څه مې شـان دی

ديـن دنـيـا دواړه پـه کـې دي   ګـهـربـاره درافشـان دی

پـه ايشـيـا کې مثـال نشـتـه   رشـک اوردانګلسـتـان دی

تـی مـديـرصـاحـب تـه ګوره   محـمـد بيګ طرزي افغـان دی

شـه مـديـر بـاتـدبـيـردی   دهـرعـلـم ګـويـا کسـان دی

څـه حـاجـت دی وبـيـان تـه   چـې اخـبـاربـه نـمـايـان دی

دالـومـړی اخـبـاردی وروره   چې افغـان ټول پـه روشـان دی

تـولـی رانـيـسـی پـه خـپـلـه   چـې قـيـمـت يـې ډېـرارزان دی

پـه تـش ديـديـې قـانـع نشـي   ځـان پـه پوه کې خوراګران دی

بيحـاصـل يې ګمـان مـکړی   قـدرمـنـد پـرقـدرد ان دی

اوس بـيـا نـورعـلـی نـورشـو   پـه پښـتـو چې دې ګـويـان دی

جـانـه څـه عـجـب دوران دی   چـې راغـلـی پـرافـغـان دی

خـپـلـه ژبـه مـوچـاپـيـږي   عنـايـت دپـاک سـبـحـان دی

شـه شـيـريـنـه پښـتـو واوره   چـه مضـمـون پـه ډېراسـان دی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

قلم خپل ژبه مې خپله شعرګران اوکه اسان دی

زه شاعر نه یم دلبره خاص مطلب زمابیان دی

زه عاشق دخپل وطن یم بلې حب ددې ایمان دی

په خپل ملک خورانازیږم ناري کړم څومې توان دی

زه صالح غلام دشه یم پرما ډېردده احسان دی

تربیت مې تول له ده دی څه چې زما نوشت وخوان دی

زی نصرت غواړم له خدایه څوطاقت اوڅومې توان دی

ډېرامید لرم ودې ته څه مو زوړ اوکه موځوان دی

شه په صدق دوعا وکئ وپادشه ته څو په توان دی

ښه پادشاه دی خدای دی ښه کړي پرموږ تولو مهربان دی

علم دوست هنرپروردی بی له شکه قدردان دی

مراتب دي خدای کې لوړي ترابده څواسمان دی

پردښمن دی غلبه وی څوزمین واوزمان دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

شما ره ۲۲ اسد ۱۲۹۳ رمضان المبارک ۱۳۳۲ ۲۵ جولای

اخبارهرملت ته جانه ضروري ده واوره مانه
دملت منافع غواړي پرغمو دملت ژاړي
احتیاج دخپل ملت رفعه وی په لږ لګ مدت
معارف کي صنایع کي په ثروت کي بدایع کي
په ادب کي سیاست کي فلاحت کي تجارت کي
دېرمعقول بحثونه کاندي دملت د مخ دوړاندي
ورکوي دوی ته ترغیب دعلومو دا ادیب
دا اغیار روخیانت دی ښکاره کي پرملت
فریبونه یې ښکاره کي عالم کي نندارہ کي
په مقصد یې ملت پوه شي داتمام امورپه پوه شي
په تعلیم اوتجارت کي زراعت وفلاحت کي
په ادب اواقتصاد کي اخبارات یې ښه ازاد دي
کوته داچي داخبار منافع دي بې شمار
درشي اخبار اخلاق اتحاد اواتفاق
ای زما پښتنه وروره ای دمادستركو توره
هغه علم چي څرخیږي هرسړی ورته رسیږي
هغه دی دغه اخبار رانوکي کړه تلوار

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

اوس دنـیـا کـې شـــاوخـوا هــرمــلـــت گــوره جــدا
پــه زوریـــې اخــبــارات دی پــه لـکـویـې مـطـبـوعـات دي
زمـوږ پـه مـلـکې یـواخـبـاردی درافشـــــان اوګــــهـــربـــاردی
پـه صــــورت کې هم یـکـتـادی مـعـنـاء هـم دی پـهـمـتـادی
خــدایـــه دي لــري ژونــدی چې مـلـت ســـي پـه ژونـد ی

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

شپږمه شماره څلورم کال محرم ۱۳۳۳ هـ ق ۲۸ عقرب ۱۲۹۳

۲. نوامبر

رنګا رنګ انقلابات دي قسما قسم اختلافات دي
هرملت وهردولت اخلي نفع دفرصت
چه فرصت پيداکي ياره انتقام اخلی بې واره
تيردروکالوته نظرکه په احوال يې ځان خبرکه
چې فرصت مندوکفارو څی ونکړوپه موږ خوارو
بياپه موږ مسلمانانو څه ونکړوکافرانو
زړه موخوږ په مراکووو چې وروم ته بشه بازووو
پرمصريانو موږ له دزړه وينه موخوږله
چې ناله ايطالويانو يورش يووړپرطربليسيانو
زړه توکرتوکرپه دی وو رشکي رشکي سر ی پرې وو
چه داځه وشو ناګه فضل ته وکي الله
يووارړغ شو چي روسيانو چپاويووړ پرايرانيانو
په زروعالم يې مړکي په ظلمت يې ملک ککړکي
په سوو سری يې مری کړی مخ په توريزې يې پرې کړې
پرزخمی زړومالګی پاش شوې پرې موغوشي لکه اش شوې
په ګرداب کې دحيرت تولـه ډوب سوپه حسرت

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

چې یاربه څه احوال شو چه علاج یې ډېر محال شو

موږ په دې ناورین اخته وو فکرزن جګرسوخته وو
چې داڅه وسورحمانه ته قادریې ای سبحانه

طراباس موبالکل هیر سو چه دا خرس روسی راتیرسو

مراکو اومصر دواړه غم یې مه خوره داوژاړه

چه وموږ ته رانږدې شو دحیا طناب یې پرې شو

موږپه دې غمواخته وو فکر زن اودل سوخته وو

چه داڅه بلا شوه پیښه الامان ددې له نیشه

بیا ناری سوی چه بلغار سوه راپورته دبل غار

پرتوکانو یې حمله کړه شي په خپل ځانو اخته کړه

صربیانو یونانیانو همه یورش یوړ پوترکانو

څودولته سره یوشو دېرترکان په میان کې لوشو

الحاصل چې په اضرار رسولی بیشمار

لاهنوز متوجه دی په مطلب متنبه دی

خپل ته دای محکموینه چې اسلام ونړوینه

وتخریب ته داسلام توجه لري مدام

خپله لوګوله یې بولی یوله بله سره بولی

ای افغان دواړه لاس پورته که شه په اخلاص
وخپل رب ته دې زاری که بیا زاری په عاجزی که

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

چه ای خدایه ته قهاریې که رحمان یې بیا جباریې

کفاردیقرترحده تیرکه شپه و ورځ یې مور بری که

تی په خپل میان کې اخته کې عداوت په شه پخته کې

چه یې مورشو بالکل هیر په خپل ځان اخته وی ډیر

موردې گوروسیلونه دوی همیش کوی جنگونه

او مورته توفیق راکې شه اخلاق ته را اعطا کې

چه طاعت دی په رشتیا کړو عبادت دی بی ریا کړو

په خپل میان کې متفق شو یوپربل سره مشفق شو

ته همت وغیرت راکې ته قوت ونصرت راکې

ته موشه کې که معیوب یو بری راکې که مغلوب شو

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

شپږمه شماره څلورم کال محرم ۱۳۳۳   ۲۸ عقرب ۱۲۹۳ صفحه ۷

۲. نوامبر

تقریظ

داخبـاررنګین ګلزاردی اخبـارنـه دی   چې هزاریی زه یم ولی ګلزارنـه دی

علم زده کړه ګوره جهل په کارنه دی   که دپلاردی چې جاهل دی په لارنه دی

کـه بی علمـه خبردی بی خبردی   که هوښـــیار دزمانی دی هوښـــیارنه دی

که څوک سود غواړي دعلم سوداښـه ده   پـه ګرمی ده دی بـازاربل بـازارنـه دی

که ســود ا کړی دوکانداره علم ګوره   بـاانصـــافـه ترده بـل دوکـانـدارنـه دی

خوارهغه شـي چه دعلم نه غافل شـي   چـه دعلم دولـت مومی بیـا خوارنـه دی

کافران ګوره په علم جهانګیرشـــول   مـــاوتــالــره دانــنــګ وداعــارنـــه دی

مړه ویده دواړه یو رنګ وی په غفلت کــــــــــــــــــــــــــــــــې   مړیـه بولـه هرســـړی چې بیدارنـه دی

له غفلت پورته خونخواره بلانشـــته   کــه زمـری څـوک خـونـخـواربـولـی خـــــونـــــخــــــوارنـــــه دی

موافق دزمـانی ســـره رفتـار کړه   مخـالف دزمـانی شـــه رفتـارنـه دی

زمـانـه وی کلـه ګرمـه کلـه ســـرده   تـل ترتلـه پـه چمن کي بهـارنـه دی

که فلک دغیرپه کام شـه غمګین مشـه   پـه دی ژرنـده همیشـــه دچـاوارنـه دی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

زړه مې نه اوري دترکوله وصــــاله   څو چيچلی يي دزلفو پــه مــارنــه دی

مســـــتغني زه دمين په خپل ګفتار کړم   ســــتاپه شــــان ګفتاردهيڅ چاګفتارنه دی

مســـــتغني يم زمــا نوم عبـدالعلي دی   زه پښــــتون يم په بل قوم مې څه کارنه دی

فارســي شــعرمی مشــهوردی په جهان کــــــــــــــــــــــــــــــــي   پــه پښــــتو ژبـه مې شـــعرشـــعارنـه دی

دعبدالعلي مستغني په ژبه

دغلام حيدرتقريظ

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

خلورم کال اتمه شماره ۴ مخ صفر ۱۳۳۳ قوس۲۷ ۱۲۹۳ دسمبر ۱۹

په کابل کې چې اســـتیژی بار به وړی دصـــندلی که له لوژی کیژی غم به خوری دصندلی

که دی څه هم دستارنه وی اوپه پښودې پیزارنه وی خورا شـــــه اولوی تلتـک بـه رغوی دصـــــــــــنـــــــــــدلـــــــــــی

که دڅه خونه کوچنی وی لویشت په لویشت داکمکی وی لس پـه لس کې لوینغری پـه جوړوی دصـــــــــــنـــــــــــدلـــــــــــی

لـــه اولـــه بـــه دقـــوس تـــراخـــره دحـــمـــل پنځه میاشـــتی پـه کـامـل تعظیم کوی دصـــــــــــنـــــــــــدلـــــــــــی

شـــکوه مکوه افغـان صـــنـدلی عظیم نعمـت دی څه شـــه خوند که تودې شـــپی اومرکې دصـــــــــــنـــــــــــدلـــــــــــی

دمولوي صالح محمدشعر

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

صفحه ۷

تـه کـره دځـمـکـې ګـوره نـظـروکـه زمـا وروره
څـه عـجـیـبـی اوازی دی رنـګـا رنـګ نـنـداری دی

عـالم ټـولـه دی پـه شـوركې مرد وزن پـه شـورما شـورکې
دبـعضـومـخ تـرقـي تـه دبـعضـو داوپسـتـی تـه

ځـینـی نـورمـلـکـونـه نـیسـی ځـینی خپـل سـاتـلای نشـي
بعضـو نوی تهـدای کشـیشـو بعضـو خپـل رهنمـای پرینبـو

ځـیـنـی والـوتـه هـواتـه ځـینی شـوه پـرځـمـکـه پـاتـه
یـوعـجـب رنـګـه احـوال دی شـورمـاشـوراوقـال مقـال دی

دنـیـاده پـرشـور راغـلـی تـوریـدلـی قـهـریـدلـی
لـوی دول چـې پـردنـیـا دی پـه یـورپ کـه پـه ایشـیـادی

ټول پـه جنـګ سـره اختـه دی پـه سـرووینـواغشـتـه دي
بـردنـیـا تـرخـپـل سـرتـیـردي خـان ومـان یي بـاالکـل هیردی

پـه یـورپ کـې زلـزلـه ده سـپینـه ورځ پـه توره شـپـه ده
دجـرمـن پـرغـلـبـه ده زمکـه سـره ددوی پرشـپـه ده

بـل دی هـرچـیـری اورونـه دتـوپـوکـیـږی وارونـه

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

په هوادی جهازونه په اوبوکي ابگوتونه

هم په ځمکه دی ریلونه په دشتوکي موترونه

دتوپوتوردربهاردی دسروکریچوشرپهادردی

دتوپکوتکه هاردی دمردکو شرکه هاردی

هم دپاسه بمان اوری هم کشتی بلا دی نوری

لوی عظیم مهلک توپونه دپرمدهشه اوازونه

پردشمن کوی وارونه ورانوی هریورشهرونه

په لکو عالم قتلیږی په لکوهم اسیریږی

دقرنولوی دولتونه دعمروسلطنتونه

په یوه ان کي شي برباد ددشمن په زړه سی ښاد

شه برباد قوم په خراب شي پوش عظیم لوی اضطراب شي

یوسه بل راشیه سی خپورپل ایستاده

دبلجیم وحال ته گوره له دی حال دی خدای ژغوره

په یو ه ان سوبرباد دجرمن زړه سوپه ښاد

یوعجیب رنگه احوال دی یوغریب منقلب حال دی

جرمن دی خدای گمارلی روس انگریز ته یي شکارلی

روسیان ژاړی زار زاری کي جرمن خاندی خوشحالی کي

انگریزان په ویراخته دی دیرمغموم خوراخپه دی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

په فرانس کې ولوله ده دجرمن پرغلبه ده

الواصل چې يواحوال دی چې تعبيريې ډېرمحال دی

خوشحال دی مسلمانان خصوصا بيا افغانان

څه عجيب يوشه فرصت دی خدای راکړی غنميت دی

همت گوره دترکانو دروميانو عثمانيانو

بيدارمغزکاملان دی باغيرت عاقلان دی

دسلطان همت ته گوره مردانه غيرت په کوره

دهمت توره يې کښکلی دغيرت په لاس نيولی

افرين دی پرهمت وی صدتحسين دی يوغيرت وی

چه فرصت په پيدا و روان شو په رښتيا

غرمی وکه وررهی سو مقابل هم درروسی شو

ځينی ونيوی قفقاز په مطلب سوسرفراز

هم پرمصری حمله وکړه هم په سيوېزيي چپه وړی

بلې بلې شه فرصت دی خدای راکړی غنيمت دی

عطا شوی دی له پاسه مفت يې مه باسی له لاسه

ای زمابرادارانو! ای جمله مسلمانانو!

شه فرصت دی خدای راکړی شه نعمت يه عطا کړی

چه کفارسره اخته دی په سروويو اغشته دی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

شکری وکې چې سی زیاد کافران سی تول برباد

همیشه بنه فرصت نه وی تل بری پرغلیم نه وی

گاهی گاهی سی پیدا مدام نه وی پردینا

تیرکلونه که منظر په احوال که ځان خبر

چه پرمونږ باندې څه حال وو پریشان زمونږ احوال وو

دکفاروغرغړی وی شپه و ورځ په مونږ نغری وی

ترخوله تیری بی کولی لافی شافی بی وهلی

وحرم ته یی نسبت دوی کاووپه جمعیت

خدای اخته کړه اوس په خپله سره وژنی یوله بله

دادخدای مهربانی ده دخالق نگهبانی ده

چه یې مونږ کړو ځینی خلاص شکری وکې په اخلاص

بلې بلې مهربان دی دمظلومونگهبان دی

له ظالم انتقام اخلی دی همیش مدام

ای باری پروردگاره ای قادره ای غفاره

خوار افغان تاته زاری که بیا زاری په عاجزی که

مونږنگاه کې له افاتو له جملوانقلاباتو

په سایه کې موده شا زمونږ امیرحبیب الله

اسوده لری ای خدایه ای هادی اورهنمایه

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

مولوي صالح محمد

زړه ځمادک لــه مـیـنـی دوطـن خپل وطن ماته غزیزدی ترخپل تن

هریوګل می دوطن پـه مـادېرګران دی ترکشـــمیره ترپـاریســـه ترلنـدن

شـــیرین ځان می په شــیرین وطن فدادی زه خودارنګه فرهـادیمـه کوهکن

ګلســـتـان مـی دوطـن لادرکـنـاروی خـارسـتـان دی دوطن راته ګلشـــن

دوطن پـه حمـایـت کې ځـان مبـاح دی پـه دامینی کې لازم دی ســربـاختن

دچاپه ســرکې چه سـودا دوطن نه وی ســـردده دی مســـتحق دی بریـدن

چـاپـه زړه کې چـه جنون دوطن نـه وی دهغـه زړه ه دی خـدای همیش لری غــــــــم جــــــــن

ســـاکنان دخپل وطن چي ځوک غیربولی هغـه غـداردزمـانی دی هم دشـــمن

کـه دېردی پـه جـهـان کـې عـزتـونـه دیرعزت دی پـه خـدمـت کې دوطن

دملت ودېن ســـراج اعلیحضـــرت دی پـه جهان کې لکه نمردی دی روشـــن

هســی شـــان ترقي شــوی دده په عهدکې چې پـه کـاروی دوی دپـاره ځوزامن

مـدرســـی اومکتبونـه اوس جـاری دی دهـرعـلـم دهـرکســب دهـرفـن

شــــه توپونه اوس جوړېږی په کابل کې اســتغنـاموشـــوه لـه ګروپ دجرمن

هم اخبـارموشــــایع کیږی پـه وطن کې دېرمرغوب لکه محبوب شــه مزین

یومـدیریـي چي جـامـع دکمـالات دی خدای دی دی سـالم سـاتی له هرحزن

واقعـات موچشـــم دید شـــوه دهرشـــهر کـه پیکن دی کـه لندن دی کـه برلین

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

اخردعـا دافغـان داده ای صـــــاحبــه چه اسلام صـاحب دجاه کړی ذولمنین

غلام محی الدین افغان

۲۳ شماره تاریخ ۱۵رمضان ۱۳۳۳ هـ ش ۵ اسد ۱۲۹۳ ۲۸ جولای
خلورم کال ۲۳ شماره

روژه

روژه مـیـاده بـخـتـوره ځـان خـبـرکـه سـنـوره

دروژی فضـایـل دېـردی لـه حسـاب تـرحـدتـیـردی

خـوراډېـرپـه ثـوابـونـه دی پـه ډک تـول کـتـابـونـه

روژه خـدای ده خـاص کـړی وخپـل ځـان تـه منسـوب کړی

داحـدیـث شـریف قـدسـی دی پـداشـان ,الصـوم لـی, دی

د,انـا اجـزی, بـه ګـوره دی ددې پـه شـان کې وروره

خـدای ویـلـی پـه قـران پـه شـه طوراوپه شـه شـان

چـه شـهـررمضـان ,انـزل فـیـه الـقـران,

خورانیکـه میـاشـتـه ده جـانـه ځـان پرپوه کـه پرمـا ګرانـه

رحـمـانـی انـوارلـه پـاس رالـیـژی سـم لـه لاس

هـم دهـرچـارزق دېـریـږی نـعـمـتـونـه پـریـوانـیـږی

روژه دری قسـمـه ده جـانـه ځـان کـه پوه واوره لـه مـانـه

درجـه چـه پـه ادنـاده ځـان خـبـر کـه هـغـه داده

www.pukhto.net

نــه خــوړل اونــه چښــــل دی اودبــطــن وفــرج ســـــاتــل دی

داروژه ده دعـــــوامــــو مــطـــلــق مســـــلـــمـــانـــانـــو

دنـــــيـــــکــــانــــو روژه داده چــــه مــقــبـولــه د مــــولاده

بــایــد ټول اعضـــــا نګـاه کړی لــه ګـنــاهــه يــې پـنــاه کـړی

تــه پـه پښـــــونـه پـه لاســـو نـــه پـــه نـــو روانـــدامــــو

پـــرګـــتـــه وکــــې اقـــدام خــپـل ځـان وســـــاتــی مـدام

اواعــــلـــــی درجـــــه داده چــه تــرټـولـوشـــــه اعـلــی ده

چې زړه پـاک لــه مـاســــواکړی وابســـــتـه يــې پــه مـولا کـړی

دا روژه ده دخـــاصـــــانــــو دبــــاری د مـــقـــبـــولانــــو

چــه روژه يــې وی ګـنـاه کــی فـايـده نـه کـی ځـان تـبـاه کـی

روژه تــی چــه ګـنـه کـاروی پـــه مـثـال ددې بـيـمـاروی

چــه پـرهـيـز کې ميوه خـوری اوپـه لــوی لاس زهـروخـوری

صالح محمد

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

پنځم کال دوهمه شماره ۷ – ۸ مخ ذیقعده ۱۳۳۳ هـ ق .۲ سنبله ۱۲۹۴ هـ ش ۱۲ سپتمبر

پښتو ژبه ده شیرینه هم فصیحه هم متینه
قواعد یې خوراښه دی فوائد یې هم لږ نه دی
داوسیعه ده خورا ترټولو ژبو ددنیا
که تاریخ ته نظروکې پراثاریې ګذروکې
دابه شي درته ګویان چه ای لاله ای ځما جان
زه خوراقدیمه یمه په کوښښ به سمه شمه
شعراراپکښې ډېردی ترحساب وترشمار تیردی
اثرونه دی جوړ شوی ادبیانو دی لیکلی
که بیان کمه نومونه په کارکیږی دفترونه
تنها یوخوشحال خان ګوره تی دیوان چنور که ای وروره
څه الفاظی مستعمل کړه مشکلات یې تمام حل کړه
طبیعت یې لور روان دی چه بیدل دی دافغان دی
نزاکت کښ څه بیان دی چه شوکت ده ته پیشاندی
چه بیان دخط وخال کې صایب پاته حکیم لال دی
صنایعوکې سلمان دی بدایعو کې طوفان دی
که دهجری پرلارسپورشي قاانی به ورته چنورشي

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

تنهانه قدیم خیال دی چه دی یغرق په خطوخال دی

جداطرزلوی جدید هم اعلی دی هم مفید

تعلیمونه درکوی دی له هرشي دي خبروی دی

دصحت دحفظ دپاره قواعد کي درشکاره

داولاد په تربیت کي خورادپرتاکید شدت کي

هم په شکاردی پوهوی دی هم شه کارد رزده کوی دی

په تاریخ کي فکردی کړی دعلوموذکردی کړی

جیوکریفی کي دغږیږی په هررود کي دی ګډیږی

چه فارسي اشعارد ده دی هغه هم بی خونده نه دی

پشتو غوندی هرسونه دی بیاهم دوی بدنه دی ښه دی

تخلص خپل دی ایږدی په پارسی قول کي روهی

په پښتو کي چي مقال کړی تخلص خپل دی خوشحال کړی

عرض داچي خوشحال خان دی خوراشیرین بیان

هم دده له شه کتاب مامعلوم کړمستطاب

په پشته یوزرووشل یوبل هم باید شمیرل

تولد سو خوشحال خان چه خوشحال یي کړجهان

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

ځلورمه شماره ۸ مخ پنځم کال ۱۸ میزان ۱۲۹۴ هـ ش ۱۱ اکتوبر ۱۹۱۶ ذی الحجته ۱۳۳۳

قصیده

امید مکړه چې همیش به یې خوشحال پـه دنیـاکې دی هرشـــي لره زوال

هیچ شـــي لره ثبات اوقرارنشـــته دی ثبـات دمحمـدشـانو دیرمحـال

پادشـــاهان دګذشـــته زمانی څه شـو چه دوی ووصـــاحب دجاه اودمنال

خبردار له ســـکندره کل جهان دی چه دی لاړ شـــوله دنیا نه بی مجال

لاشـي مړشـي چه اجل وده ته راغی نه په کاریې پادشـاهی شـوه نه اقبال

دبـابـل اودنیـنـوی ســـلطـنـتـونـه داسې تیرشـو لکه تیر شـي دڅاخیال

دبرمکو کروفر په داشـــان تیرشـــه لکه تیرشـــي په خوبنـــی اندک حال

وروره ته که شي فصیح لکه سبحان اوکه یې لکه یوسـف صـاحب جمال

اوکه فرد فریدون تاته حاصـل شـي اوجمشـید غوندی دجام شـي مالامال

اوکه عقل دلقمان جمله ســتاشـــي معمرلکه چه نوح شـــي ته په کال

اوبه ونه که درازلکه چه عوج شـــي اورســـتم غوندی که ته یې قوی بال

اوپه عدل کې که ته لکه عمرشـــي کـه پـه حیـاکې شـــي عثمـان خوش خصـــــــــــــــــــال

اوکه ته په قرائت کې اپ کعب شـي ابوذرغونـدی کـه یې صـــادق مقـال

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

په شـــجـاعـت کې کـه خـالـدزوی اوپــه خـط کـې علـی زوی دهـلال
دولـــــــیـــــــدشـــــــي

الغرض چه مکمل به هرفرصـــت نـه دســیـال وی پـه دنیاکې نـه مثال
شـــــــــــــــــي

چـه داعی داجل تـاوتـه نـازل شـــي تـه بـه وکړی لـه دنیـا نـه ارتحـال

ای افغان ناصـــح مشـــه ونورچاته مګرته که شـــي کاربند په خپل مقال

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

نهمه شماره پنځم کال میزان ۱۲۹۳

زما زړه دوینو ډک دی بیقرار — نن ستم دکافرانو شو بسیار

درسول درویه فضل وکړی رب — په امت دخپل حبیب بزرګوار

ستمونه دکفاروچه حساب کړم — دوی تیرشوی بیله حدوله شمار

دوی په زړه کې رحم نشته په اسلام — جوړیې دېرلکه جوړپه اهل نار

طاقت نه لرم چه لږ بیان یې وکړم — ددې جفا له ستمونوڅه اخبار

ترسایانوکافرانووقصد کړی — چه دمسلم دپاته نشي یو دیدار

شي اخراج مسلمانان ټول له یوریا — حلقه تنګه دپه دوی شي دېرکار

ورو ورو دپه اشیا کې هم مفقود شي — مګرڅوک چه دصلیب شي پرستار

دصلیب بیرق دپاس په مکه شي — یو دوشي په مدینی تاخت وتاتار

مسلمانان چه نوی بیایه نصاری شي — په رضا یاپه جفاواړه کفار

نن یونان باغی له حکم دسلطان شه — صبا ورځ سرو په شوه خودمختار

انګریزووچه خیرخواه یودبلوچو — په داچل یې کړقبضه ددوی دیار

دقلات خان اوس بندی دی په لاهورکې — ځکه دانګریزبلوچستان شه باج ګذار

مراکوکې چه د ورونو سره جنګ وو — اوس فرانس په کې عزیز دی بی پیکار

په ایران کې هم دغسی حال ښکاریږی — چه ټول شوی کرکان دی په مردار

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

پــه فریــب یي مســـخرالجیر پــاکړه   هم تــابع داســــي   ســــلطــان دزنګبــار

دانــګریـزدېرفریـب پــه داویـنــاکي   چــه خیرخواه یود ادم دټول تبــار

هیڅ مطلــب نورنلرو پــه زړه کي   تـمـیـزتـاســـوحـوامـوروه ادم پـلار

اعــانـت لــره راغـلــی یـولــه لـری   دخــوارانــو کــړومــدد بــرادروار

غرض داوی ځان نمایان کړی په ښــه شـــــــــــــــــــان   دوی خـوظــالمــان لـکــه لـیـوان دی دېــــــــــرمـــــــــکــــــــار

شرمښـان چي یوځل پریوزی په رمه کــــــــــــــــــــي   لحـاظ خونـه کړی دکبـاراودصـــغـار

فلسـطین چه په قبضــه کي داسـلام دی   په اســلامبول کي داسـلام وی برقرار

په مسـیح زما قسـم چي دوی خواهان دی   چـه علاج غونـدی مبزکـانـدی پـه دار

دانجواوصـــلیبی جنګونــه کـه نـه وو   پــه منبزبــانـدې لـه یورپ دتــارتــار

دســلطان صـــلاح الدین په زمانه کي   تول یورپ چه یورشـلم کړه حصـــار

له کفاروا کثرمړه شـــو په میدان کي   نورشووخلاص په هرهمت اوپه فرار

ســـه قصـــوروه داکلام په باب لیکلی   چـه روضـــــه دامـام کړه کولـه بـار

بیا جنګ و ه دطرابلیس په افریقه کي   چه مسـلمان شـوشـهیدان هزارهزار

نه سـپین ږیری یي دسلوکالوپرینبـود   نـه پـه غیژکي دمورطفل شــیرخوار

چه عمل زموږ بدل شوحال موبل شو   لکــه وی وعیـد لره لوری دقهــار

دېرکلی یي خـالی کړه لــه ســرونــه   عمـارات خـالی وشــوه بیـا پـه نـار

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

ســـتمونــه داتلی ســـــه عجب نــه دی   چـه لړ حــال دانګریزانو کړم اظهــار

پـه ظـاهرکي انګریزان مهذب تردی   پــه بــاطن کــه دوی بــدتردنورکفــار

اول داچي اوس سالارددوی کنجزوی   چه یې مرمهدی ســـورکړی ووپه دار

هغه پوپ چي دمســـیح قایم مقام دی   مذهبی ددوی ســــرداردی هم یې پلار

چــه دکــړی ووبــیــان اطــالــیــه تــه   چه اســـلام دی دېراشـــد اغزی دلار

دېرثواب دی چه خارلری شــــي لـه   هم پلاری که دی نه وی نور ار زار لاری

اتلی داســـي اســـتبعال داســـلام کړی   لـکــه شـــــي درووابـنــه دمـرغـزار

قلم بنــدبــه یي زرمــه بخره نکړی   که ته جوړکړی قلمون تول اشـــجار

دعـــادافـــغـــان داده ای خـــالـــقـــه   چه تل وی تول دشـــمن ذلیل همخوار

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

لسمه شماره ۳ ــ ۴ مخ ربیع الاول ۱۳۳۴ هـ ق ۱۶ جدی ۱۲۹۴ هـ ش

۷جنوري ۱۹۱۶ پنځم کال

پـه عـالم کې شـه غوغـا ده نوپوهیږم   چه دروغ ده که رښتیا ده نه پوهیږم
نن دکفروداســـلام ســـره حملي دی   غلبـه ده کـه غزاده نـه پوهیږم
چه اســلام لره به غم وی که ســاده ده   داژړاده کـه خنـدا ده نـه پوهیږم
جنګ دکفروداســـلام کـه قیامت دی   اخرت دی کـه دنیـاده نـه پوهیږم
خدایه دادیورپ جنګ دی که محشردی   نـه پوهیږم څـه بلا ده نـه پوهیږم
دیورپ دخلقو جنګ که رســتختیزدی   کـه دکـل عـالم فنـاده نـه پوهیږم
رڼا ورځ یې زما په سترګو توره شپه کـــــــــــــــــــــــــــړه   توره شـــپه ده که رڼا ده نه پوهیږم
عــاقلان دی زمــانی دی لیونی کړه   داجنون دی که ســـودا ده نه پوهیږم
مســـتغني کـانـدی وینـاپـه هرژبـه   چـه دده څـه مدعـاده نـه نه پوهیږم

عبدالعلي مستغني

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

اطـاعـت داول الامر فرض عین دی بلي بلي ثـابـت شـــوی پــه قران

ارویـدلی بـه دی وی چـه خلق وایي رعـایـادټول پســونـه شـــه شــبـان

هغه پســه چه اطاعت دشــبان نه کي خـودبـه یـي وخـوری دی لـیـوان اوشـــــــرمښـــــــان

پســه دځان په شــروخیرکله پوهیږی لـه رمـه ووزی لقمـه ســـی دګرګـان

چه جداجدا ســـی دوی خپل شـــپانه لیوه خپل مطلب حاصــل کي په داان پـــــــــــرېـــــــــږدی

چه لیوه په رمه ګډ سی حال یي داوي پـه ســـرووینو ټول لړلی پري لمـان

جـدا مـه شـــه جـدایي توره بلاده همدغه له خدایه غواړي دښــمنان

ددښـــمن همدامطلب دی مثال واوره لیوه څه غواړي له خدایه بادوباران

جدامه ســی له رمی شــپانه قبول کي اوکـه نـه وی بیـابـه وکي ډېرارمـان

په رکاب کي په ســروركي شــه تابع ســــــــــــــــــــی شکری وکي زموږ شبان دی مهربان

دهرشـــپـه تعظیم لازم پرهرمیږی اوکه نه کي خود به وکي ډېرنقصـــان

باری خدایه ته توفیق راکي وموږته چه دخپل پادشــاتابع شـوپه ښـه شـان

شـــه توفیق داطاعت وموږ ته راکی چه دی خپل امیرتابع ســو په قران

څـونــه لــوی نــعــمــت درب دی پـــــرمـــــوږســــــوی چه پادشـــاه مومســلمان دی هم افغان

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

دغه لویه مهربانی دخدای ده جانه چه خپل قوم دی زمونږ شـــبـان

خدایه ورکه جدایي اودوم رنگی کي تولـه یو کـاندی جملـه مسـلمانان

مولوي صالح محمد

۱۹ شماره ۵ مخ شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۱۳ جوزا ۱۲۹۵ پنځم کال

درحمان بابا په شعر مخمس

دږیرعمر تمناکوی ترکومه دځوانی چمن پـه زړتیاکوی ترکومه

همیشـــه بـه خوب خنداکوی ترکومه اعتماد بـه پـه دنیا کوی ترکومه

دارفتـاربـه پس شـــاکوی ترکومه

ځوبـه گرزی پـه دنیا پســی زهیره ځوترځونـه یي پـه غمکي یی دلگیره

ای دخپل نفس وهوا پـه دام اسـیره ځوبه پټ له مرگه گرزی سـپینه ږیره

په روشـانه ورځ په غلا کوی ترکومه ځوترځوتن اســانی پردنیا غواړي

ځوترځوبـه لـه خپل عمر بقا غواړي ســتامثال رحمان ویلی دی که غواړي

چـه ددهرلـه یارانو وفا غواړي صـیاد ی پـه دعنقا کوی ترکومه

عمر تول تیرســو په لهو په لعب کي زنده گی موده پـه رنج اوپـه تعب کي

نه هیڅ یو په زړه کي بیره دخپل رب کـــــــــي شـــکرنه کووهریودي په غضـــب کي

ځوبـه خوف اونـه رجا کوی ترکومه تـه چـه دابدی پیری کي پـه دنیاکي

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

په څه ســـترګو به درېږی په عقباکې شـــیرین عمر د کې تیرپـه دی هوا کې

چه شپه تیره کې په خوب ورځ په خندا کـــــــــــــــــې تـه بـه داخوب وخنـداکوی ترکومـه

دروغ پرېږده رښتیا وایه نیکه صـفاته بدخواهی مه کوه نیکخواه اوسـه هرچاته

همدغـه دی نصـــحیت زمـا وتـاتـه راســـه راســـه مخـامخ وایـه ومـاتـه

داغیبـت بـه پس شـــا کوی ترکومـه نه دخدای ه دی شـــا نه دی وطن حق داداکـــــــــــــــــــــــــه

نه به عمر دی له ځانه څوک رضـا که بلکـه هرڅوک جوروی چې دپیـداکـه

ننګ نـاموس دپـه لوی لاس ســـرولی تــــــــرشـــــــاکـــــــه دوطـن بـه حق جفـا کـوی تـرکـومـه

چه ددېن بناورانیږی باک دی نشـــته په رشـوت ګوتی جورېږی باک دنشـته

ګنـاهونـه دزیـاتیږی بـاک دنشـــتـه ورځ په ورځ نیکې کمیږی باک دنشته

تـه بـه د مری نـاروا کوی ترکومـه پرتـاحق دوطن دادی ځـان خبرکـه

شـه یه غواړه اوله بدیه لاس په سـرکه هرســـړی ددې وطن خپـل برادرکـه

دوروری لاس په اخلاص وده ته ورکه راســـه پرېږده تربورتیـاکوی ترکومـه

ته چه غلاو دشـــمنی کوی له وروره ورک ســه ورک ســه ســپی مه رازی تـــــــــرکـــــــــوره

عمل نیک ځـان کـه خلاص لـه دی پـــــــیـــــــغـــــــوره دغـه وضـــع ده خوراه بـده هرګوره

تـه بـه دارنګه ســپیتیا کوی ترکومـه چه قضـــا شـــته حاجت نشـــته وبیان ته

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

دا خبره ده معلومه و جهان ته   ته چه پند وایي ناصـــحه ورحمان ته
چپ سه چپ سه نصیحت مه که افغان
تــــــــــــــــــــــــــــه

شـــکایت به دقضـــا کوی ترکومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

۱۹ شمار شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۳ جون ۱۹۶۱ م ۱۳ جوزا ۱۲۹۵

پنځم کال صفحه ۶-۵

درحمان بابا په شعر مخمص

ځوک چې ورک له خپل وطن وی څه به خوب کا ستمګر چې ګلبدن وی څه به خوب کا

مبتلا چې په شیون وی څه به خوب کا هغه ځوک چې به مین وی څه به خوکا

چه فرهاد غوندی کوهکن وی څه به خوب کا داجهان دی پاته تانه هم له مانه

دقضا چاره خونشي له لقمانه ځوک کری نشي علاج دمرګ دوانه

هر نفس د سری تله دی له دنیانه چې یې هرساعت رفتن وی څه به خوب کا

له خوشي اومسرت نه خنداکیږی په بیلتون کې خندانه وی ژړاکیږی

خوب بستربانديې سره داشناکیږی چې عاشق له خپله یاره جداکیږی

که دسلو شپو کرمن وی څه به خوب کا چه مفتون شي ځو اوربل دده په زړه شي

ناشنا له خواکه خوبه له لیمه شي عاشق نه دی که بی یاره دی ویده شي

درقیب له جوره خوب دعاشق نشي دهغو چې یاردښمن وی څه به خوب کا

بی کسی می هرکزنشوه غمګساره ازاده لکه لاله یم له ګلزاره

تماشي ته می عالم راځی بیشماره چاونه ویل چه له څه یې بیقراره

چه په اورکې یې وطن وی څه به خوب کا زه په شان دکواکب شب زنده داریم

هرګزنه یم سترګی پټی بی قرایم هرسحر زه له ژړا سره دوچاریم

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

ناســـت به يم که داشـــناخپل ډېرافګاريم   څوک چې داســـې زارغمژن يې څه خوب کـــا

دچاکارچې شـــکايت ســـی لـه هجران ممکن نـه وی چـه بيرون شـــي لـه نيرانـه

اميـد مکړه خوب خنـدا شــــوپـاتــه تـانــه خوب خنـدا پــه بيغمی کيږی افغـانــه

چې يې بـل اتش پـه تن وی څـه بـه خوکـا

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

غزل داهل وکمال په فضیلت کې

بی کمـال دبـاکمـال کلـه همســـردی هم قیمـت کلـه گوهرســـره حجردی

باکمال ســـړی په مثل دبادشــــادی پـه ظـاهره کـه مفلس اوقلنـدردی

کـه لبـاس دبی کمــال وی دزربفتو دائی ځـل دی دحریروهغـه خردی

کـه لبـاس دبـاکمـال وی دکربـاســو کمـال ده لره خلعت دی هم زیوردی

څوک چه نه لری کمال واوره افغانه کـه غنی وی لاخوتـانـه مفلس تردی

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

۲۴ شماره ۱۵ مخ شوال ۱۳۳۴ هـ ق ۱۰ اسد ۱۲۹۵ هـ ش ۱۱ اکست ۱۹۱۱

پنځم کال

دخوشحال له شعره انتخاب

پښـــتـانـه کـه ادم زاد دی   پـه خـویـونـوکـې عـنـاددې

نـه هـمـت لـری نـه عـقـل   خوبش هرګوره پـه فســاد دی

نـه دپـلارپـه ویـل کـارکـا   نـه پـه نـغـت داســتـاددې

چه پـه دوی کې یوپې شـه وی   دهـغـه دســرجـلاد دی

یودبـل پـه کمی نـاســت دی   څـکـه تـل پـه بـلا یـاددې

اول زه دانــوردپســه   څـو شــتـه واړه داهـدا دی

پـه نـفـاق یـې واړه ورک کړل   کـه شـجـاع دی کـه جواردی

نـه قـدرشــتـه نـه پـدل   دېـرتـرمـوروتـرجـداددی

دالاشــکرکړه خوشــحالـه   چـې بـنـده نـه دی ازاد دی

خوشحال ختک

www.pukhto.net

دو همه شماره شپږم کال څلورمه اوپنځمه صفحه ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م ۸ سنبله ۱۲۹۵

دېرڅنا دخپل مولاکړم چې اوطان موخپل دی که خیبردی که کنړ دی که لغمان موخپل دی

قندهار هرات،مزارهم بدخشـــان موخپل دی شـــکرشـــکرباغ موخپل باغبان موخپل دی

ګل موخپل بهارموخپل بســـتان موخپل دی ګل موخپل ســـوســـن موخپل ســـنبل موخپله

ریحـان خپـل نرګس خپـل ســـمن موخپلـه کشـــت موخپل زمین موخپل ګلشـــن موخپله

ســـروه خپـل بلبـل خپـل چمن موخپلـه لالـه خپـل ارغوان خپـل دامـان موخپـل دی

سپین موخپل همشـین موخپل جاله موخپل دی جـال موخپـل کمـال موخپـل حیلـه موخپـل دی

صـــید موخپل ماهی موخپل میله موخپل دی نشـــه موخپل خمارموخپل پیاله موخپل دی

بزم موخپل ســـاقی موخپل دوران موخپل دی پســـته موخپل بادام موخپل روغن موخپل دی

عنـب خپـل انـارخپـل وطن موخپـل دی طبیب خپل حســـیب خپل دشـــمن موخپل دی

ګلیم خپل بـازارموخپـل کشـــتن موخپـل دی زمکـه خپـل رود موخپـل دهقـان موخپـل دی

هرصـیغه دنحومستقبل دی که ماضـی موخپل دی یوتن که ناراضـــی خیردی زرتنه راضـــی مـــــــوخـــــــپـــــــل دی

هرطرف کـه غردی اوکـه ســـمـه ا راضـــی مـــــــوخـــــــپـــــــل دی شـــاموخپل ګداموخپل قاضـــی موخپل دی

ســـپاه خپل رعیت خپـل دیوان موخپـل دی کارموخپل روزګارموخپل محصـــول موخپل دی

غل موخپـل قـاتـل موخپـل مقتول موخپـل دی ردکـه مســـتقـل دی کـه معزول موخپـل دی

خان دی که ملنګ دی که مقبول موخپل دی کوتوال خپل پهره دارخپل زندان موخپل دی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

راشـي چه تول خپل يوپه اخلاص څه نوکری وکـــــــــــــــــــــــــــــــي
څوک چې دی نادان وی هغه کس ته رهبری وکــــــــــــــــــــــــــــــــي

هرســـاعت دوعا دخپل پادشـــاه ددليری وکي
پردی نشـــتـه ګرده خپـل يو شـــکری وکي

ملک خپل افســـر خپل ســلطان موخپل دی
درست سره اخباريو ديوانه په ميان کې نشته

بی دجان قربان بل افســانه په ميان کې نشـــته
هيڅ دفرانســيونشـــانه په ميان کې نشـــته

شـــکرشـــکرچې بيګانه په ميان کې نشـــته
مـديرخپـل اخبـارخپـل زبـان موخپـل دی

چـه پـادشـــاه زموږ دی مهربـانـه نظروکـه
دېرعالی يې نيت دی په څه شـــان نظروکه

څـه حـاکم راکړی عزيز جـانـه نظروکـه
عـجـب عصـــــردی افـغـانـه نـظـروکـه

ژبـه خـپـل بـيـان خـپـل قـلـم مـوخـپـل دی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

دوهمه شماره شپېږم کال ۵ ــ ۱ مخ ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م
۸ سنبله ۱۲۹۵ هـ ش

دخوشحال ختټک په شعر باندې مخمس کلام مولوي صالح محمد

تل به دارنګه فرصـــت وی که به نه وی پردنیابـه می عزت وی کـه بـه نـه وی

زمـا بـه دارنګـه حرمـت وی کـه بـه نوی ســـاقی تل به دداســـت وی که به نه وی

لـه جهانـه بـه مهلـت وی کـه بـه نـه وی په میدان دعشق ورګډ سه کوک رباب که

کـه پـه ســـربرابرنـه وی غوږ پـه تـاب کـه پرمجمر دعشـــق یې خپل زړګی کباب که

راســـه پرد میوجـام پـه مـی نـاب کـه تل به هســـی فراغت وی که به نه وی

کـه ددید هوا لری بســـه فرصـــت نن دی غمازنشـــته ځای خالی فراغت نن دی

ژرســـه ژرســـه که یې ګوری مهلت نن دی هرهوس چه دصـورت کې ساعت نن دی

ګوره کال ته به صـــورت وی که به نه وی دوطـن پـه رنـج اختـه یم بـی ترتیـب

نـه رغیـږم بـه دوا ای زمـا نصــــیب ای زمـادســـترګوتوره ای حـبیبـه

پـه ربـنـــتیـا ومـاتـه ووایـه طـبـیـبـه چه درنج به می صحت وی که به نه وی

نن خوبیا فرصـــت ومـاتـه راځرګنـد دی ددیدار دوعدی ځنګ عجب خوند دی

پـه هوا می ددیدن زړګی خورســـند دی دوصـــال وعده دی وکړه ستا سـوګند دی

پـه داکارکې بـه غفلت وی کـه بـه نـه وی ستادعشـق په اورکې وسـوزم ایری شـم

کـه بی قدرلکـه خـاوری دکوڅی شـــم لاس به نه واخلم له تاکه پرله پرې شـــم

کـه پـه تـاپســـی ملنګ دمصـــلی شـــم شـــاه په تابه می قیمت وی که به نه وی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

دخپل عمر به زه هغه ســـاعت خوښ کم   چه دغشـــي دمژګانو په زړه خښ کړم

یاددې چه دویل   چه تابه خوښ کړم   سپینه خوله کې بی روی یاره درپیشکش
کـــــــــــــــــــــــــــــــم

په خوشـــحال به می منت وی که به نه وی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

خلورم مخ شپږم کال محرم ۱۳۳۵ هـ ق ۲۹ اکتوبر ۱۹۱۶ م عقرب ۱۲۹۵

شپږمه شماره

دعبدالرحمن صاحب په شعر باندې مخمس

جاردی شم ترنام راشه راشه په هجران کې یم ناکام راشه راشه

څما ورد صبح وشام راشه راشه ای زما دزړه ارام راشه راشه

سروقد گل واندام راشه راشه واړه خلق دصنم مدح خوان دی

هم له لاسی دپرخواران سیندبرباندی هم له حسن بی رونق تول خوبان دی

هم همه واړه خوبان یې مقتدیان دی دهمه واړوامام راشه راشه

بازارخوسوړ شو ستاله حسنه دخوبانو ولی ته غزال چشم همه مطلوب دشاهانو

ایمان وړونکې دشیخانو دپیرانو بی تانشته څه حرمت دعاشقانو

دعشاقو احترام راشه راشه مهجور زړه خوله فراقه زیاتی چوی

په هغه باندې کول درحم دیربه نه چه په سرغم غمون دیرپراته وی وی

خدا زده بیابه هسی وقت که به نه وی زه نه پوهیږم له ایام راشه راشه

په دروغو هسی ته ولی وینا کړی دوصال وعده همیش ته په فردا کړی

خواه مخواه خندا په ماعاجز شیدا کړی نن هنگام دی که جفا کړی که وفاکړی

چاره نشي له هنگام راشه راشه ای محبوب راست قامت خم ابرویه

لب شکر دندان گوهر شیرین کویه نازنین مه جبین ستم جویه

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

پرې رو یه ســـنبل مو یه ملک خو یه   عنبر بو یه لاله   فام راشـــه راشـــه

داجهـان کلـه مکـان دانبســـاط دی   بلکـه دی د مســـــافرو یورباط دی

په هرلورکې غم موجود مفقود نشـاط   مـبـارک ددومـیـنـواخـتـلاط دی
دی

تله دی تله دی له جهانه راشـه راشـه   یخ کابل کې می په زړه بله لمبه شـوه

لـه فراق ســـینـه اتش کـده شــوه   لـه فراق ســـینـه اتش کـده شــوه

شـپه لاپرپرده رڼا ورځ راباندې شـپه   مـاغریب لره قـاتل دعشـــو ه شـــوه
شـــــــــــــــــــــــــــوه

دافغـان مـاه تمـام راشـــه راشـــه

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

اول مخ اتمه شماره شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۲۷ نوامبر ۱۹۱۶ م ۵ قوس ۱۲۹۵

دامیر حبیب الله خان په صفت کې

مینه راشــه په ســرواړوه گلگون ســاغر چه ژمی تیر شو اوراغله دجمشید اختر

په گلســتان کې په راتگ دنوی کال جلوس طـاق دنصــرت ترمری قوس دقزح مـــــازدیـــــــگـــــر

دعنـاد ل دی هغـه هرکلـه راشـــي اومبش چه کری سـامعه محسـوس د داوداشـر

ورکړی داد دفصـــاحـت دبلبـل تقـدیر گته پوغاش له حیرت چیچلی شکسپیر

چه په گلشـن کې کسـی سـودقدم گل دکلارد شـــادیـانی نغـاړی وژغـاوه ه تنـدر

دمینی اور دبلبـل پـه زړه کې ولگیـد ســـری لمبی پـه پوری کړی ده لالی مـــــجـــــمـــــر

پـه تروزمی کې بلیږی داســتوری چراغ لکه داغونه دبیلتون دعاشـــق په ځیگر

ده ژلی مرغلری ارغری پربانـدې د گل کړه ایښـــی دی بوټی بیا دگلوتاج په ســــــــــــــر

ترهغـه پوری چې وی دادپســرلی راتـگ وی دی پرسـردامیر دادخراسـان افسـر

ده شـــهنشـــاه دافغـان داودل ســـالار مری توب دری فخر شـمیری وکمتر

که وه نازپزوپه دی عصـــروه مزته شـــایي چې امیرنــه مو مـدد غواړي دجرمن قـــــــیصـــــــر

جارج وراســتوی باج ځکه کال په کال چه وهند خواته دی واستوی خپل لشکر

دتـرقـي هـوا خـواه ده تـمـدن بـانـی دتـجـارت مـددگـاردحـرفـت یـاور

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

سلطنت داسې نه وولیدلې پښتانه په خوب هم نه درلود په دې شان خراسان افسر

ددرست پادشاهان کې نه دی سال دی نه مخوی کله ستوری وی شکاره مخامخ ده نمر

نه دی درواغ په رښتیا چه ته یې نن کسرا په عدالت کې ته یې له خلافه سنجر

دی امیر ابن امیرابن امیرابن امیر په امیران دادنیا نه لری بل همسر

په ازل اسکزی درته وه قدرت ده خدای داخداداد قبا فخر کا ستاپه بشر

ته سراج ده هغه ملت اودین چه دتا زاراویلم وجارج دی دنوکرچاکر

نه رسیږی دی چافهم په لوړ تیا ده ده مدح الوتل چانه سی دلته دتعقل په وزر

په نیت کې که چارحم مجسم وی ته یې چه غلیم هم نه دی میندلی ستانه ضرر

بی له تیښته نه دی بل څه په قسمت دغلیم زمری ته دریدی نشي داانتر

منزلت درکړی دی تاته خدای دومره چه دی وه مراتب لوی تاته دی عمیق ژور

وه فراست ته دی انګلیندکې ارلان حیران په ذکاوت دی پطربورغ کې وومااشو شدر

ترهغه پوری چه انسان وی په انبرکه مقیم ترهغه پوری چه پرځای خپل ټینګ وی غسر

ترهغه پوری چه دنیاکې وی ماشام وسهار ترهغه پوری چه انسان چه انبرکه وی بر

ویدی سترګی مورومښان په دی ضورسراج سوری ستانشي کم وه پسانه له سر

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

براعظم دایشــــیـاوشــــي ســــتــامحکوم   یوروپ امریکـه وافریقـه دی درکې داور

څــه چــه قــدرمــادرتــه پســـــیـنــوویـل   که دتاخوشــــي وی زه تردی وه به وایم بــــــــــــهــــــــــــتــــــــــــر

ای رســوله چزارخاوری دی اکثیرنه ســی   چې شــهنشــاه له الطاف په تاوکړه نظر

عبدالرسول محمدزائی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

نهمه شمار۴ مخ شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۱۱ دسمبر ۱۹۱۶ م ۱۹ قوس ۱۲۹۵

حیات ملي

افغانستان خلق زمری دی په افکاربه شي خیالات دبدو ورته کړی نګون ساربه شي

افغانستان خلک قانع په خپل دولت وملک دی صبر په خپلو غروکوی مانع دبل دملک دی

تابع دشاه په فرامین په سل رنګه تل دی که سپک نظر ورلره وکړی پاس په داربه شي

تاسی دول یوروپی په خپل مابین کي لتاړ دوه کاله کیږی چه جکړم په دریابوبه کار

له ایشي لری غواړي وچلوی په موزه بار دین اسلام زموږ قوی ده خورا روزاربه شي

تاسی دول یوروپی په ایران راغلی تمام فریب موجورکړ دیئنو چه په کي جوړ کړی مقام

تفریقم واچاوه په دوی کي دنرمی په کلام خیال دایران موږ لره مکړی په اوساربه شي

ملکم یورپده جنګ جدله په خپل منځ کړی اغاز خویوتربله تمام نشي په چاخه کوی ناز

داسي فریب ظاهر دخمن بادین هم دین هم راز تیکي نه واوری موږ خبریو په حصاربه شي

داخبرولی خمک لومی دی که خوک پوه شي پکار ایرادمه کوی دی ملک نه دیربه وويني خار

بیا به پښیمانه شي ناری سوری به وکړی په زار صاحب ددین رسول الله ده په ننګ غاربه شي

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

موړامـت دمحمـد رســـول الله یو افغـان پـه دین میتن باندې تړلی یو په ســـرپه ځان

ننګ وناموس وملک ساتنم سوی عین ایمان که نژدیکیت دبدووکړی په سنګساربه شي

دانصــیحت له زړه ســوی ده چه موږ وکه داشـــــــــــــــــکـــــــــــــار ګنــه حملولره تیـاریوپـه کو مـک دغفـار

خصوص زموږ په ملک چه راشي دبنووپه وقــــــــــــــــــــــــــار ددین دښـــمن زموږ ظاهرياســـتی مرداربه شـــــــــــــــــــــــــــــــي

عرض بیګی درست حال ونه وایه دافغانانو مـــــــــــــــــــــــــــرام په دی بسته دی مسلمان زموږ دولت ونظام

پادشاه چراغ ددین ملت غم زموږ نشته تمام کافران واوری درته وایم به کوکاربه شـــي

ملامحمد خان عرض بیګی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

شپږم کال یولسمه شماره ۵ - ۱ مخ ربیع الاول ۱۳۳۵ هـ ۱۰ جنوري

۱۹۱۷ م .۲ جدی ۱۲۹۵

ذو القافیتین ترجیح بند

موږ کـه بـــــه تعلیم یـافتـه وی داثـار هم کـامـل وای پـه صـــنعت دکـار وزار

اوس زموږ بـه وای پـه دنیـاکي اقتـدار هم بـه زموږ وی ډېرهیبت پـه ټول کفـار

ټول جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار مگر موږ خویوتراوســـه لاپـه خوب کي دســـــــــــهـــــــــــار

دالاشـکرچي اعلیحضـرت دی ډېرهوشیار ورنـه مونږ بـه وولـه پخوانـه ډېر خوار

گل علمونه حاصـــلیږی په دی دهرکي په قـــــــــــرار کـه تعلیم کړی طـالبـان زموږ دوطن پـه هــــــــــــردیــــــــــار

کــه فـقـه اواصـــــول شــــي خـبـردار بیـابـه خبرنـه وی دعربو پـه اشـــعـار

که چیری زده کړی په منطق کي څه گفتار دی بـه فقـه گوری پـه نظر داســـتحقـار

که دی حاصل کړی په حساب کي اختصار بیـا بـه نورعلمونـه دی گونـدی بیکـار

نه خبر له مساحت اواقلید سـروی زمایار نه خبر له طبعیات نه واقف وی له اخبار

ارســـطو منطق پســـی گرزیدی بســـیار دبـیـکـن مـنـطـق تـاتـنـبـدی پـه تـلـوار

علوم که مغربی که مشـرقی دی رائج کار کفـارچــه پري خبردی نکوی زان عــار

دی خووی دنصــــاراله حرفتون پرهیزگار پـه داشــــان کلـه پرهیزکـاڅوک لـه کـار

استعمال دضفوپی په داشـان کړی دی په جــــــــــــــــار چه مدام دده په سروی دانگریزدسان دستار

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

دايي نتيجه دبی خبری دطلب خوار
چه دی نکړی هيڅ پروا دزمانی په کاروبار

که څوک ده ته بی خبروايي دحسدشي په گذار
مگردی په حقيقت کي بی خبرگڼی تلوار

الغرض په سلوکس کي څوتن بيا په شمار
چه دوپی وتړی په سردفضيلت يوسپين دستار

بيابه هم هغه عالم فاضل به نه وی خبردار
چه والی دچين موڅوک دی هم پادشاه دتاتار

توبه ده له شکوی دعالمانو صدهزار
ولی عالمان دی دنبيانو ميراث خوار

په ايذ اوحسد نه دی زما گفتار
زه محب دعالمانو هم ددوی يم خدمتگار

هغه څوک خوکافرکيږی په دی کار
چه دی گوری علما ته په نظر دخوارو زار

اوس خوداضروري دی مونږزده کړو له کفار
هنردفلاحت اوتجارت هم کښتوکار

په فرانس کي دومره پوڅکی وی بيشمار
کله وی زمونږ دوطن دولی بيخ يادچنار

په فرانس کي له بسوی نه حاصليږی دامقدار
لکه دلته جريب اودقولی وی پيداوار

دځمکو زراعت په فلاحت دی انحصار
بلکه ټول جهان په زراعت دی مرغزار

زه چه نظروکړم په حالت دزميندار
بی واره په ژړاشم په صداشم په کوکار

دوی خوبی تهذيب اوبی هنردی هم نادار
بلکه بی خبردی په صنعت دکښت وکار

لاتراوسه يي هغه درانه جغون هم اسپار
بل لاداچه نه پوهيږی په سادين هم په شديار

دوی مدام وی دېرشايق په داسي کار
چه دوی مړه کړی يوتربله په يوه لپه جوار

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

گر چه دهقانان موبی هنردی هم ډېرخوار بیاهم ســـل ځله بهتر دی له عابد رشـــوت خــــــــــــــــــــــــــوار

نکړی راشـــیان خوبی رشـــوته دچاکار گـویـا دوی لـره حـلال دی دامـردار

رســـول دی لعنت کړی په راشـــي باندې بـــــــــــــــــــــاربـــــــــــار هم پـه دی بـانـدې عتـاب دی هم عذاب دی دقـــــــــــــــــــهـــــــــــــار

په دنیا اوپه عقبا به یې رسوا کړی کردگار هغه څوک چه رشـــوت اخلی له مســـکین عاجز خوار

نورڅه مه وایه افغانه په باب ددې مردار ولی اوس خودوی دی عزتمند هم بـاوقـار

چه کرم زورم نشـــته په فلک ســـفله پرور ورنه مابه په یخ کړی وی څکر هم خپل تتر

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

۶ – ۷ شپږم کال ۱۲ شمار ه ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۷ م ۵ دلو ۱۲۹۵

,,خال وخط کې به انشاء کوی ترکومه,,

ته چې زلفی دیارمشـــک وعنبربولی پـه داچین کې بـه خطـا کوی ترکومـه

یاچه شـــوندی دیارلعل وشـــراب بولی روانـــه کـې نـاروا کـوی تـرکـومـه

بیـاچـه مخ ددلبر شـــمس وقمربولی پـه تخمین بـه داســـود اکوی ترکومـه

لمرپـه دوګوتوهیچـا نـه دی پټ کړی تـه بـه دادحق اخفـا کوی ترکومـه

نـه رســـیږی دچـالاس پې وکـاکل تـه تـه دزلفو بـه ســـوداکوی ترکومـه

دلـبـران تـول بـیـوفـادی وفـانـکـه تـه بـی طـمـع دوفـاکـوی تـرکـومـه

معشـــوقـان دعـاشـــقـانوقـاتلان دی تـه دتـرکـوتـمـنـاکـوی تـرکـومـه

په یوه اداء دی درســـت عالم قتلیږی تــه بــه دانــازواداکــوی تــرکــومــه

پـه یوه نګاه ژونـدی پـه بل دی مرمـه دغـه لوبی بـه پـه مـاکوی ترکومـه

دزړه وینی می غـذا دوامی نشـتـه تـه بـه مـاتـه لابـدوا کوی ترکومـه

دادتـرکـودغـمـزوزخـم نـاســـوردی پـه نـاســـوره مـداواکوی ترکومـه

دجفـا پـه تیغ دی تول جهـان تبـاکیق تـه بـه داجوروجفـا کوی تـرکومـه

دادزلـفـواودخـط لشـــکـری ګـوره پرســـیین مخ باندې غزاکوی ترکومه

جرمینـان اوانګریزان ســـره جنګیږی تـه بی ســـیل اوتمـاشـــاکوی ترکومه

درست جهان پرشور راغلی نه پوهیږم چه بی ســـیل اوتماشـــاکوی ترکومه

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

دفرنګوپه تیغ زړه زما ســوری شــو دجرمن بــه تمنــا کوی ترکومــه

دیورپ وحال ته ګوره حال په څه مو خوشــحالی به په ایشــیا کوی ترکومه

راشــه راشــه ســترګی وموژه بیدارشــه دنرګس پــه تمــاشــــاکوی ترکومــه

ســم ســړی ســه مجنونی پرېږده افغانه ارزوپــه دلــیــلا کــوی تــرکــومــه

دغنچې په شــان خاموش ســه خوله که پــــــــــتــــــــــه ته به ګل غوندی خندا کوی ترکومه

حمید څه شــو جه بیدل دپښــتنو وه ته رحما ن غوندی وینا کوی ترکومه

نه څوک غوږباســـی نه پنداخلی افغانه چپ ســـه ته به داوینا کوی ترکومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

۶ ـ ۷ شپږم کال ۱۲ شماره ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۲ م ۵ دلو ۱۲۹۵

غزل

نوی خلق نوی رســـم نوی کــاردی نوی گـل نوی بلبـل نوی بهــاردی

نوی شـــاه نوی ســـپاه نوی فوجونه نوی گز نوی ســـکه نوی بازاردی

نـوی نـوی زلـمـی وینم زاړه ولاړل نوی کوټ نوی پتلون نوی پیزاردی

نوی برزگ نوی زاهد نوی حکمونه نوی نوی په هرجای کې دره ماردی

نوی من نوی دړی نوی وزنونـه نوی نوی ســـوداگرنوی بی پـاردی

نوی یارنوی ریبارنوی خوراک شـــه نوی نوی معشـوقی نوی سـنگارشــه

نوی ورد اووظیفه نوی شـیخی شـوه مسواک ایښی هرچانوی په دستاردی

نوی مینی په دنیا کې شــولی دېری پــه زړ ومینودچـاکلـه اعتبـاردی

نوی نوی قصــــی اورم حیرانیږم په جهان کې یوتربل نوی زوکاردی

زاړ ه چې نوی راشـــي نوی همــه زوړشــــــــــــــــــــــي داحکمـت نعمـت الله دپـاک غفـاردی

ملانعمت الله

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

شلمه شماره شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۲۳ می ۱۹۱۷ م ۲ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش ۶ – ۷ مخونه

شپږم کال

مسدس

یوسحر زما ترغوږسوه له بلبله چه قفس کې یې ژړل دایه ویله
چه بندی سوم دصیاد له سخته دله ولی نه پوښتی څوک حال زما یوله بله
ولی نشته بی فغانه کاروبازما ولی حبس ابدی راغی په وارزما
نه محرم چه دزړ ه حال ورته بیام کم نه می وس چه خبرداره بلبلان کم
نه ملګری چه چمن ته یې روان کم بیا بیان ورته دګل ودریحان کم
خپل دک زړه دارمانو ورته خالی کم تول مرغان دچمنو په ځان حالی کم
چاته وژاړم پرچابانديږ فریاد کم چاته خاوری پرخپل سرباندې بادبادکم
چاته وګورم په څه شي زړه کی شادکم دصیاد له لاسه چاته عرض ودادکم
څه راوسوه چه دتو رقفس بندی شوم ! نه خلاصیږم په دابندکي ابدی سوم!
ولی زه له خپله سیله راجلاسوم ولی زه له خپل وطنه راجداسوم
ولی زه په ویراخته په واویلاسوم که وروکلی می سوپاته خوارتنها سوم
کوم ظالم کړمه بندی خدای دی بندی کی ! خدای دی ما غوندی اخته په جدایی کی !
اوس به زه لکه هانورپه هواتلمه په هوس دازادی به بالید مه
پرغنچوبه دګلانومسید مه ورځ په ورځ به غوړید مه لوبید مه

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

چابندی کړم خدایه تی په ځان اخته کی   پـه قفس کې دزنـدان جګرســوختـه کی
اوس بـه ګـرزیـدم ازادپـه چـمـنـوکـې   الووتم بـه پـه صـــحرا اوپـه بـاغوکی
ښـه به ګرزیدم خوشـحاله په شـګوفوکی   ولـی اوس یم پـه غمویـه انـدیشـــوکی
چـه بنـدی دی دقفس کړمـه صــیـاده   خـدای دی مـاغونـدی بنـدی کـه ای ازاده

الـغـرض چـه ده وهـلـی دانـعـری   دقـفـس لـه لاســـه ووپـه غـلـبـلـې

چـه نـاګـه دچمن بـادراغی د کشـــې   چه پرونشـــســـت دایه وواته له خولی
مـګـردابـاد دوطـن دخـوا راغـلـی   چـه زمـا صـــبروارام راڅخـه وړی
یوســـاعـت متفـکرووحیران پـاتـه   نـه یـه شـــکروشـــکایت کـاوه وچـاتـه
چـه بیـا بـاددچمن راغی دده خواتـه   اه یه وکش عرض یه وکی وخپل خداته
لکه زه هســـی بندی ســـی ای صـیاده   دوطن پـه جـدایې ســی ای صــیـاده
زه چه فخر دچمن زیب دبوســتـان وم   غـوړیـدل ګـل دخـپـل ایشــــان وم
دبـاغـودشـــوبـاغـچـو روح روان وم   دســـروګلوپرشـــاخوبه نغمـه خوان وم
دپـولادوپـه پـنـجـه کـې دبـنـدی کـړم   دهرکس ودنـاکس دی ریشـــخنـدی کړم
زه به تل دباغ پرســـر شـــه په هوا وم   شـــاخ پرشـــاخ به بیا په څه نازوا داوم
دګـلانـوپـرســـروبـه پـه خـنـداوم   په ځالی کې به وم ناسـت یاپه صـحراوم
نـه بنـدی وم دقفس نـه می هیڅ غم وو!   نه می اوشـــکې بهیدلی نه می ماتم وو!

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

چه سحر به زه له ځالی په هواسوم — په گلشن کی به دعشق نغمه سراسوم

چه له پورته به پرگل باندي راتاسوم — وسمن ویاسمن ته به گویاسوم

ایاڅوک لری داعیش وعشرت نن زما — چه ندیم وگل خانه ده په چمن زما

هغه گل هغه پسرلی هغه بهاردی — دنرگس اوشگوفه گرم بازاردی

دطوطیانوپه گلشن کي چغهاردی — په چمن کی دبلبلو چنهاردی

پرگلانوالووته کاپه خندا! — زه بندی یم دقفس اوپه ژړا!

زړه می ډک دی سره چووی دارمانه — خدایه ژرمی خلاصوی له دی زندانه

نورمی مه پرېږده په دی ځای کي سبحانه — بیامی ورسوی ژرترخپل بوستانه

که دی زه یمه قفس ته پیداکړی !! — بیاوزر دولی ماته دی راکړی !!

خوترخوبه یم په دی جوروستم کي — خوترخوبه یم په اه وپه الم کي

خوترخو به په ژړایم اوپه غم کي — خوترخوبه یم دارنگه په ماتم کي

چه امید می دخلاصی نشته هیڅکله — نوبهتردی مرگ تردی ژوندیوپه سله

بیانوچپ سوپرساعت په تأمل سو — زماخیال سوچه دغم متحمل سو

بیایي ناری کړی همرازه دسورگل سو — ویل اه چه دصیادلاتغافل سو

ځان که مړچه له ذلت نجات مومی — په گوشه کي دعدم به حیات مومی

که څه نه دی شه وماته په داشان مرگ — ولی ولی ځوان یم اودځوان وی دارمان مرگ

خودژوند دپاره شه دی ناگهان مرگ — په هزارځله بهتردی ترزندان مرگ

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

چه داهرســـهارخپل مرگ په قفس وینم   ولی نــه مرم چــه بــه بیــا زه قفس وینم

پــه حســــرت اوپــه افســــوس بــه داویلــه   وګلشـــــن تــه یی کتــل بیــا یي ژړلــه

دقفس ودروازه تــه یــي ځـغســـــتلــه   لاریــه نــه وو وزرویي ســــرپــه ولــه

پــه هواســـوســـــربی ونشـــــت لــه قفس   وینی توی سوی سوړپوړولوید له هوس

ســـرترپاته په ســــرووینوکي غرقاب وو   ځان بایللی زړه زخمی حال په خراب وو

یابیهوشـــــه یا پرهوش په اضــــطراب وو   چه پرهوش به شـــوګویانه په داباب وو

ســــــرمــی بــایــلــووپــه هــوا دازادی!   شــــکرشـــــکرســـــوم فــدا دازادی !

پــه هــوا دازادی مــی وزرپــرې ســــــو   شـکرشـکرازادسوم که می سرپری سو

شــــه چــه زه دازادی پــه هوا مړســــوم   نــه چــه پــاتــه پــه ذلــت دتلوپرســـوم

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

یووپشتمه شماره ۲ صفحه شپږم کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش

چه پرخول دپادشــــاهانوغښ زکین دی هغــه زموږ ســـراج الملتــه والــدین دی

مقتـدی اعلیحضـــرت رکن رکین دی دوعا کوی صـــبح وشـــام روی زمین دی

پراســـمـان دعزت نمردی غوړیـدلی مســـلمـان دده پـه تخـت دی نـازیـدلی

ملاکړه تیـتـه اســـمـانو دده لـه تیغـه چـه قـتـل ددښـــمـن کـړ بـی دریـغـه

کی قبا که کی خســـرو دی که داراب دی تللی ډوب دده پـه درپـه دق البـاب دی

تمنــالری چــه موچې یې رکـاب کړی اوپـه ســـترګویې داس دپلـه تراب کړی

مملـکـت زمږ ابـادتـول یـې ګلزارکړ خپل دخواه خپل دشـــمن یې تارپه تارکړ

سیدمیرمحسن کندهاری

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

۲۱ شماره ۲ مخ ۶ کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶

ســه عجب خوب وو چه می ولید ه ســحر زه یم پــه یوروپ کې اوګرځیږم لروبر

ټول یوروپ اختــه دی پــه غوغـا پــه یوتربلــه وژنی پــه ټوپــک اوپــه خنجر شـــــــــوروشـــــــــر

ماوی دابه ملک وی دسینا ۱ یاد بربر ۲ ومی کړه پوښـــتنـه لـه یوڅـانـه پـه مـدار

وایه چې داملک داشـــاننی ۳ که غوندار دی خوپه افسوس اوپه حسرت شو په ګفتار ۴

چه داملـک دعـاقلانوداناپانودي بســـیار داهغـه یورپ دی چـه دی جـای وودهنر

بیامی له هغه نه اســـتفســـارکی په داباب دوی ولـی پرېوتـل دزمـانی پـه دی ګرداب

ده وی حقیقت کې پرنګیان ووپه شــتاب چه ورک دی له جهانه مســـلمان شـــي په عـــــــــــــــــــــــذاب

زه که اوس خودوی شـــول په دنیا کی په خـــــــــطـــــــــر ځوک چې وی مغرورپـه خپل قوت اوپـه حکمت

دی خوبه زرپریوزی په کوهی کی دزلت نـه بی وی عزت اونـه قدرت اونـه طـاقت

چه لری مصـــیبت کا اوحاصـــل کاندی راحـــــــــــــــت ســوک چه ډیرمغروروی دهغه خاوری په ســــــــــــــــــــــــــــــر

۱-سینا یعنی ابن سینا ۲- بربرشمالی افریقاته وایې په شرقی افریقاکې دی

۳- په جنوبی افریقاکې دی ۴- دحبشستان په وسط کی یوکلی دی

بخـت کـه چـاتـه شـــاکـاکـه دانـاوی دجرمن خپل دانائی به یې په جان ســـی شـــعله زن

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

څه به درته وایم دفلک په دوروغن   نځینی خلاصیږی له اسیب مرد وزن

سخت ساعت هغه دی چه هوښیارسی کوروکر   بیا می دهغه نه په دی شان وکی سوال

چه کله به ختمیږی په یورپ کي داجنجال   ده وی که چیری ورک له جرمنیانوشومجال

یاکه روسیان شي په دنیاکي دیرپایمال   یاکه انګریزان شي له قسمت پروزبر

بل خوبه اسلام شي په دی جنګ کي کامیاب   که چیری کل اتفاق کړی اسلام ددین په باب

بیا به نشي په دنیا کي یاره داسي انقلاب   اوس خودېرضروري دی چه اسلام شي فتح یاب

ولی دښمنان دی په خپل کورکي سرپه سر   بیاهغه وپل چه ته هم څوک یي په خپل تن

چه دلته یي راغلی اوصورت دی وی غمجن   جاوا ۱ که سما ترا ۲ که بورنیو ۳ دی ستاوطن

یاکه ته یی دکابل یا پیښوریادختن   ماورته بیان کي خپل اصلی نام ونشان

چه ته داسي بیخبریي له دنیا له خیروشر

چېرته چه اوسیږم هغه ملک دی دافغان   دېردی زموږ په ملک کي عالمان هم فاضلان

چه دوی وایي دیوروپ وحکیمانو ته خواران   بل موږ یودېرماهرپه کاروبارکي دجمدر

۲ـ ۱ دبحر هند کی یوه لویه جزیره ده   ۳- بورنیودمحیط کبیرپوه لویه جزیرده

بیاراته ګویان سو هغه ځوان په دی مضمون   ستاخوهم څه زده دی یاته هسی یي پښتون

ماویل چي پښتانه خودي په علم کي جیحون   زه یم له هغو نه یوادنی سړی کرمون ۱

په اتوژبو پوهیږم درته وایم مختصر   یعنی په پښتواوپه هندی کي یم ماهر

عربی اوانګریزی خوهم پوهیږم په ظاهر   ګورمکي اوشاستری ته په ښه شان یم حاضر

په اردو اوپه فارسي کي یاره زه یم محرر   نورعلوم هررامعلوم دی برادره ماش قدر

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

هغه خوپه خندا اوپه قهقهه کی استفسار ایاتاسو هم پوهیږی په کرورز ۲ اوطیار

یاکه هسی جان خوستایي ددهیلی دپنجسوار اوس خو عالمان خانه هغه دی په گفتار

چه دوی جوړکي دردناتونه ۳ په حکمت اوپه هنر اوس په درته وایم دخپل شامعلم وهنر

دی خوشه پوهیږی دخپل قوم په خیروشر بل داچه شه واقف دی دیوروپ په شوروشر

ځکه موږ پراته یولاتراوسه بی خطر ربه ته موساتندوی شي په دی ک دی ضرر

بل دی ترقیخواه دخپل وطن دی په دی شان چه په ملک کي جاری کړی مکتبونه له احسان

هرسړی ته اجازت دی په داخل کي پسران په مکتب سرکاری کي بی تکلیفه بی نقصان

بل په ملک کي یي جوړ کړی سرکونه هم انهار چه له دوی نه حاصلیږی ددنیاکل اعبتار

تجارت وشراکت دی جاری کړی شهریار چه په ده باندې موقوف دی دجهان کاروروزگار

هم دهرتعلیم دپاره استادان دی میسر بل داچي موږ لمسی یودطالوت درحقیقت

چه رب دمت عطا کړی وقوت هم دپیرغیرت هغه ان چه طالوت وکي په جالوت باندی هیبت

له طالوت سره ځوتنه اوکفارو ووپه کثرت مرداریی کړ جالوت په خپل همت اوپخپل سخر ۱

سلیمان علیه سلام چه وه پادشاه د کل عالم دهغه په زمانه که خو لازیات وو زموږ حشم

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

ولی چه اصـــف دبرخیاوه وحضـــرت ته مـــــــــــحـــــــــــتـــــــــــرم
موږ به ولی ځان نه ستایو په دنیا کې مکرم

هم موږ به په حرمت او عزت یوترمحشـــر
بل نیکه مو عبدالرشـــید وویار هســـی غازی ځـــــــــــــــــــــوان

چه مدام به دده نوم وی په دنیا کې نمایان
هم دی په خوله اوپه زبان کې وویکســـان

بل دی عالی همت وه په دنیاکې په شه شان
هم په خوی هم په خصـــلت کې چانه ری وولکه لمر

بل خوا احمد شـــا ه درد وران وه دافغان
پـه ده بـانـدې قـایـل دی یـاره کـل مرهتیـان

بل خو موشـــیرشـــاه ووپه مثال شـــیرزبان
له هیبت نه یې روان شـــه همایون مخ په ایـــــــــــــــــــران

که بیان یې عدالت کړم ته به پاته شـــي شـــــــــــشـــــــــــدر
حیدرخان وه یو افغان باغیرت اوباحرمت

چه ده وه حاصـــل کړی ســـلطنت په خپل هـــــــــــمـــــــــــت
انگریزبه وه خارج له هندوستانه په شدت

که چیری نظام نه وی دانگریز و په مدت
کـه تیپودرتـه بیـان کړم هغـه هم وو لوی اژدر

بـل موانگریزانوتـه معلوم دی شـــجاعت
چه دوی ووراختلی ودې ملک ته په غیرت

اکبرخان ورشـــکاره کړی یاره دوی ووته هـــــــــــمـــــــــــت
دده په همت باندې دېرقایل دی جرنیل نت

انگریزان دی شـــرمیدلی په دی ملک کې مـــــــــــکـــــــــــرر
اوچت خودرته وایم چه بیا جنګ وه دمیوند

دېرکفارشول قتل په دی جنګ کې هم په بند
ونیول غـازیـانو دېرکفـارپـه خپـل کمنـد

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

مرداری یې په تبرکړل په خنجرکړل چند وی شـــړل له ملکه په همت دخپل جمدر
درچـــــــــــــــــــنـــــــــــد

بیا راته ګویان شه هغه ځوان په هسی شان زه درنه پرسـان کړمه حکمت دایروپلان ۱

ته خوراته ســتایي خپل نیکونه خپل دوران اياتاســـو هم څه کړی شـــي په جواب کې
زیـــــــــــــلان ۲

یاکه هســـی ځان ته وایي موږ یوشـــیرببر افســـوس صــدافســوس هم افســـوس دی
صـــــــــــدهـــــــــــزار

چه زه شـــوم لاجواب په حکمت کې دطیار ماو یل افغان اوس همت کړه په خپل کار

ونیســه له ســتونی په داتکه یی ۴ کامردار

غلام محی الدین افغان

ایروپلان – طیاره ۲- زیلان سیودول دجهاز ۴- تک – فوراء

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

۸ مخ ۷ کال ۳ شماره ذیعقده ۱۳۳۵ هـ ق ۳ سپتمبر ۱۹۱۷ م ۱۱ سنبله ۱۲۹۶ هـ ش

اول حمـد د هغـه پـاک پرورگـاردی چـه مغززده ممکنـات پـه مقداردی
زیـاتـه ونـکـي دعـزت دتـرقـي دی رســوونکي ده ذلـت اوده شــقی دی
خدایـه مالـه شــقاوتـه پـه امـان کړی پـه خـاطرمی ده نبی اخرزمـان کړی
هم پـادشـــــاه ســـراج الملتـه والـدین چـه مـالـک دتخـت وتـاج دی پـه یقین
اهل بیت ســــراجیه کړی ټول مـامون دښـمنان خواروخســته کړی زړه زبون
هم صاحب محمود طرزی کړی په زړه شـــــــــــــــــــــــاد چـه مـدیردی داخبـارهرځـای کی یـاد
علامـه د زمـانی روشـــن ضـــمیردی بـاحـکمتـه پـرغیـرت بـاتـدبیـردی
نیک نامی ورته حاصـــله مالامال کړی حاسدان يي واړه پښو لاندې پایمال کړی
مولانا محی الدین صـــاحب غمخوردی دتمـام افغـانســتـان دســترگوتوردی
پـه درویشـــتمـه شـــماره کي داخبـار یـواعـلان پـه پښـــتـو کـړی تـیـار
هرافغان يېپه مضـــمون باندې رسـیږی پـه لوســـتوبې یوتربلـه هوســـیږی
ایراد نشـــته په پښـــتو کي ای صــاحبه فضـــل شـــوی پـه افغـان دی لواجبـه
افـغـانـــان بـهـــادران دزمـانـــی دی نوراقوام ورتـه پـه شـــان ده زنـانی دی
هردولـت کي مشـــهورلکـه دنمردی دغلیم پـه ســـرولاړ لکـه خنجردی
افغـاني ژبـه ده غیرتـه ډېره گرانـه خدای زده کړی ده افغان ته په اســـانه
ده دی ژبـي مبـارک ډېرعزت دی پـردوومـلـتـوکـي یـي حـرمـت دی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

ربه تاکړی پرموږ باندې احســــان دی چــه راکړی دمـدیر دپرمـهربــان دی

په خدمت کی ده مدیر صاحب عرضونه څــه عــاجزغریـب کوم پــه تعظیمونــه

کــه اخبــارشــــي مزین پــه افغــاني نورانی بــه شــــي افغــان پــه معــانی

دیورپ پــه حــال بــه واره خبردارشــــي لــه غفلتــه یوکرتــه بــه بیـدارشــــي

کــه خـدای کړی ترقي ده افغـاني وی دپښــــتو اخبــاریي ســـرده ودانی وی

ای خــاونـد ه ذوالجلالــه بــاری خـدایـه تــرقــي پښــــتو ورکړی بــی نـهــایــه

چــه فقیر عبـدالســــلام کــامــه وطن یم اوسـیدونکي مسـتعلی کي شــه وطن یم

امیـد واریم پــه خـدمـت کی دمـدیر چــه اخبــارکي شــــي داخـل زمــاتحریر

ســـنه دری ســـوه یوزرپنځه دیرش کاله تیردهجرمیــاشـــــت وه ســــلخ دشــــوال

عبدالسلام

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

۱ مخ کال محرم الحرم ۱۳۳۶ هـ ق ۱۸ اکتوبر ۱۹۱۷ م ۲۵ میزان ۱۲۹۶ هـ ش

پنځمه شماره

داسلام وپادشاه ته دوعا

فخردین شــمع دولت احمدی ملت ســـراج د خلت په خلصـت شـاد شـه حکمت په شـه تـــــــــــــــــــــاج

کوزدنشــي تخت وتاج له جوړشــوی له ســـــــــــــــرایـــــــــــــه عالی خیال دی کوثرمومی چه مخلوق ســی پـــــه ســـــیـــــرابــــــه

تـه راضـــی ســـی پـه دوه کونـه میســـر دهـــــــــــرعســـــــــــیـــــــــر لـه امیرابن الامیر ابن الامیرابن الامیر

ثقافت دخلافت یه په حکمت د خپل قدرت یوخواهش دداعیـانوبـال وپرکړی دقربـت

شـه امیر حبیب الله ته کسـب وکاردرحبیب ورکـــــــــــــــــــــــــــــي ربه ته یه معاون سی په نصرت په مظفرکي

حبیب ګوری له یثربه هرســـاعت تاته ای وروره سـرچشـمه داسـلام نه یي حق تعالی د مکړه خـــــــــــــــــــــــړه

امت باغ دمصــــطفی دی ســـرچشـــمه یي ســــــــــــوافســــــــــــــــر سرد مصسه کوزله موزه په حضوردپیغمبر

دتمام امت بابا ســــوی ترزاړه واړه هلکه ســـتـاعزت داســـمـانی وی نـازدمـه لوېړ ه پـــــــرځـــــــمـــــــکـــــــه

یـاالله العلمین پـه طفیـل دمصـــــطفی شه خادم دشریعت که چه جهان مومی صفا

درحمت ســـایه اوږده کي چه اســـلام په ا ســــــــــوده شــــــــــي بی دینی که سی راپورته ریشه تخم به پوره شـــــــــــــــــــــــــــي

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

شــکســـته قلم تمام ســوزیاتی نه لری زبان ربـه تـه پـه رحمت دېرکـه چـه مظهرشــــي درحـــــــــــمــــــــــــان

که په خپل عمر پودعا لرم په خدای قبوله دپادشاه په شان کي بنايي هم مشروع موهم قـــــــبـــــــولــــــــه

هم زمـا بخره پـه کي هم نصـــيـب دعلم وخـــــــــــــــــــــــاص که پادشا صاحب دنیت وی کل عالم به سی خواص

ســـعـادت دســـلاطینولکـه ابردنیســـــان مشترک ددرست عالم شوکه انسان دی که حـــــــــیــــــــــوان

باری ربه له تاغوارو چه مو هومره دبدبه ســــــــــــــــــــــی زمورږ دتوری له هیبته کفره په زلزله ســـــی

دبدبـه موســـوه بـالاانشـــاء الله لـه اتفاقـه دادعقل شــمع کوره نوی راغله له خلاقه

عادتی قاعدی داوي همیشه به شیر حریری شــــــــــــــــــــــــو ایزدی عنایت گوره جام دزروکتوری ســـو

لوی امید شـــو وخـالق تـه چـه مورب کي ســـــــــــــــرفـــــــــــــرازه موزبایللی په دغه وه چه مواخته وه بیغازه

امید واریوباری ته عمارت به موبلند ســـی دتحقیق توفیق یـه راکي واره لوتی بـه مــــــوقــــــــنــــــــدســـــــی

لوی امید لرم ورب ته چه همت مو تو له دیـــــــــن شــــــــــي شـــیاطین مخالفین اعداد دین موبه ناورین شـــــــــــــــــــــــــــي

دتهذیب اولواجباب کتاب څخه انتخاب

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

۴ مخ ۶ شماره ۷ کال ۱۵ محرم الحرام ۱۳۳۶ هـ ق انوامبر ۱۹۱۷ م ۹ عقرب ۱۲۹۶

افغاني ذغزل

دپشو پس خورده نخورم زه مکروه کله کومه !!   دمړه وروړ په ورستو غوښوځان وکلی مړومه

که موژک په څاه کې ولويدد ری ورځی می خواګرځی   په مرد اروبدوغوښو هرساعت خوله لګومه

په ښی لاس کې می عصاده چې ثواب می علاوه شي   په بل لاس کې می اره ده دخپل دين ريشی ربمه

دين موټوله طبيعت واصطلاح وبرعات شو   تش الفاظ می دی په خوله کې چه ددين دعوی کومه

که خوشوی په ډوډی ګډ سودعيال له سری ولم   په خبره غليظ اخلم خوله ووزړه مردارومه

زه په خوله خوله ها ها لرمه چه مرغی دانه يونسی   په لاسوکې می اورتک دی په کله۱ ورلګومه

دشپيتوکلو طاعت و عبادت پرمخ تيرنکړم   په مثال دکول غويی يم پرمخ ځم پرشاراخمه

مولاياشه راته وايي که موژک دننه نه وای   د کلو غله می څه سوه چه بنی په ډکومه

علت ټوله کم علمی سوه بی ترتيب په دين کډسو   فرايض می بيکاره کړه نوافل پرسترګوړدمه

نوافل چه ټوله جمع دخپل عمر دکلو کړم   درشکې قيمت بی نسی چه يوزخم په ټرمه

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

دعالم خوب چه بهترزما ترطاعت وعبادت   هغـه دغـه علم بولی چـه حـدود وپیژنمـه شـــــــــــــــــــــــــــــو

اول ځان بیا تاته وایمه راسه دین ته ترتیب   کـه پرځی کـه نـه پرنـه ځی زه یـه ترتیـب کشیژده   بیانومه

۷ مخ ۷ کال ۷ شماره صفرالمظفر ۱۳۳۶ هـ ق ۱۷ نوامبر ۱۹۱۷ م ۲۵ عقرب ۱۲۹۶

دغــه څــه عــجــب دوران دی	چــه راغــلــی پــرافــغــان دی
لــمــردعــلــم راخــتــلــی	پــه روشــان تــولــه جــهــان دی
وقــت دعــلــم ودهــنــردی	نــوردعــلــم درخشــان دی
نــن دجــهــلــی بــازارســورِدی	دهــرعــلــم تــوددوکــان دی
داخــوعصــردســراج دی	چــه افــغــان تــول پــه روشــان دی
عــجــب عصــردی ای وروره!	چــه ځوان زوړ اوزوړ پــه ځوان دی
دســراج پــه نــور روشــان دی	کــه خــیــبــردی کــه کــهســان دی
شــکرشــکر شــه ســاعــت دی	فضــل ســوی درحــمــان دی
شــه امــیــر یــه دی راکــړی	پــرمــوړتــولــومــهــربــان دی
شــه غــمــخــوردپښــتــنــو دی	دخــپــل وقــت نــوشــیــروان دی
عــلــم دوســت هــنــرپــرور دی	لــوی امــیــر اوشــه ســلــطــان دی
مــزاج دان طــبــیــب دمــلــک دی	پــه حــکــمــت لــکــه لــقــمــان دی
پښــتــومــړه وه ده ژونــدی کــړه	روح پــروردخــپــل لســان دی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

تخت وتاج دی همیشه وی	خوزمین واوزمان دی
مشر زوی دامیر گوری	عنایت دپاک سبحان دی
شه سردار معین دعلم	دعرفان دباغ باغوان دی
هم ناظردمعارف دی	هم ناصر دهرناتوان دی
شهزاده دپښتنودې	تاج دسردکل افغان دی
شه معین السلطنه دی	پرامیرصاحب دېرگران دی
معارف ټوله دده دی	هم ددې مجلس میزبان دی
نازدنه لویژی پرمځکه	خوولاړ شنکې اسمان دی
هغه خدای دی ساتند وی شي	چه دټولو نگهبان دی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

۷ مخ ۷ کال ۱۰ شمار ه ربیع الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۳۰ دسمبر ۱۹۱۷ م ۱ جدی ۱۲۹۶

دوه مسلکه دی په موژکې یو عادی وپدری شو	بل مسلک راغی له خدایه سما وی وقرانی شو
چه عادت پردین راغلی هغه دین بولوبیشکه	اوکه نه وو عادت شوی له ماپاته شوپه کلکه
اصطلاح هم بری مداردی حاکم شوپرشریعت	کتاب تول که یه نغاړه څه حاجت دحل حرمت
هرحلال حرام دشرعی که عادت وو ارجمند سو	که عادت نه وو هرڅونه چه مرغوب وی ناسیند سو
دروا دناروا مسلی زده که له عادته	څه نوکان باسی بیکاره تحقیق کې له شریعته
که اویاځله مشروع موکد وی له قران	چه پسند دعادت نه ووگویا نه دی له قرآن
عادت شه بالانشینه موزیه یوحلقه بگوش	دعادت په ډول رقصیږی که چالاک دی که مدهوش
په لحد کې چه دکشیژ د ی تکبیروواېي وتاته	دین عادت که شریعت ووژرجواب راکه وماته
په هاها به سی مشغوله که عادت ووستاقبله	دعاجزی رسم هغه چه واده په قبیله
په قیامت به الله وایې سپی دی نه خوږڅه جهت وو	زه به وایم باری ربه مناهی دشریعت وو
دیتیم مال چه دخوږ یامال دعصب دتاراج	ستافتوی له شریعته که قرآن درکې رواج
څه به وایم خپل الله ته تی راوشیه پښتو	که مردی د میره نه وومردبه نسی په بریتو

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

چه مرداری غوبشــی نه خورم عادت کې ترکرزولی	هیخ پردین دمجری نســی عادت یم ترلاس نیولی
ترمرداره ډېر بدتروی څنګی خورم په اشتیها	دین می څه شوراته ګوری نه می شرم نه حیا!
دقران شریف احکام دی قدرنه لری دپیاز	که پرولی په بازارکې څوک یه نکوی په غاز
په ابروی داصطلاح وعادت له دی سکه داره	چه روشان په عادت نه وو ټوله پاته شوه بیکاره
داعادت دکورخراب سی دین به کی رشکی رشکی	دپادشاه سکه مغلوبه دناچلی پیسکی
تردی لوبدبختی شته چه دین تابعه دعادت شي	هرچیری چه عادت راغی منافی دشریعت سی
مصطلحه بیدینی لکه خونچه ایشی په میان کې	که عیب نه وه په اولس کې نقص نه وینم په څانکی
تخالف له اصطلاحه ترشرعی مکروه مکروه شو	چه قبله یې کړه غلطه دین ترپاته په ګروه ګروه سو
که قبله حقیقی نه وه بدهغه چې عیب باله سی	که احکام دشریعت وی په دغه ټول به تاله سی
هرتوکرچه عیب باله سی که روا که ناروا	خوراتنک ځنی پرهیز شو دین تابعه دهوا
که پیغور دعالم نه وو باکې نه لرم له کړنه	څه به یوسی اخرت له پرملامات سی زمابدنه
وخپل نفس ته موسجده شو تن زتارزموژپه غاړه	جهنم په خیال جنت سوحس باطل هوشیاری ولاړه

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

تن بارکش باری درکړی میره هغه چه پرسپورشو	چه یې خرپه ختۍ کې سپورکي جهان کل دخره ابخورسو
بازی توله له غیرته غیرت نوم دی دایمان	که ځلانده شمع نه وه وبه ژاړی په ارمان
چه غیرت دمیړه نه وی قدرنه لری له توله	په جثه یې خطامه شی بی معنی سرپی بوله
نغاره کی پراسمان وی چه هوش نلری ساده دی	که په تخت په هوا درومی سپوریه مه بوله پیاده دی
له اسمانه زمکي عرشه څه د راوړه ای خود رایه بدعادت بیانه وم مکرره په باربار	که مبلغ دمعنی نه وویل شی نه وځی له سرایه هیڅ می صبرځینی نه سی ځکه ډیربه سی تکرار
له تکرار ه ملال مسه عادت دین دی نړولی	پاک قرآن درب کلام یه په چارپیره دی وهلی
له قرانه سره جنګ دی که ملګری دعادت سو	زماوروره په دی پوه شه څه مخرب دشریعت دی
توفیق غواړه له خالقه بخشنده دی مهربان	هم ارحم الراحمین دی هم کریم دی هم منان
بل طرف ته امیدنسته بی دربارد خالق	دغه باب دغه خلقه سوه سابق ود لایق
زاری ګویه یم ورب ته څه عادت موعبادت کي	یاارحم الراحمین ! رزق روزی موسعادت کي

تهذیب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

افغاني سوګند

قبیح مشکله دیوثان دی هلوکان به وی ساتلی	شي جامی یه په اغوستی پیریشان یي خوراښکلی
رقصوی پرمجلس کي فاجران پرګرزیدلی	په بوسه روپی تراخلی په غاشوفاسق نیولی
نه ملاشته نه صوفی شته نه دریم غاورپیداشو	چه په لحثه توره ورسی په غیرت تردین فداسو
خوارفقیر که افسوس وکه یاپه وینو سترګو ستری	نوریی څه له لاسرراسی که دځان غوښی که پری
دونه لویه خرابی وبیباکي په دین کی کیږی	هیڅ میره په غیرت نشونه په زورکي څوک خوژیږی
ته خرواردلواطت ودزنا په میزان تول که	یومثقال ددي پردرند دی که نه وینی سترګی پورکه
زناکیږی په خلوت کي داپه ډول ددین خفت	دزنا پرظهورقتل داسوفخر وسعادت
چه په جهروتفاخروجمعیت سی معصیت	بل به نه وی په اسلام کي تردی پورته ضلالت
درست ولس په دی شریک دی دابازخواست به له موژوسی	که څه لری که نیږدی وی هیڅ احدبه پاته نه سي
پرمومن باندي واجب چه داصحبت په غم الودکه	که به نورله لاس نیسی یومڅ خاوری پردودکه
یادتولو په قوت سره پادشاته خبرورسی	دانخری به سی محکم خره غوایي به تربدرسی

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

چه غیرت پرمینه نه وی موروثه د کل اسلام	خودبه وی په خروپایمالـه نـه موننگ ســــــونـــــه مــــــونـــــام
دین دگوتوشوریدن سو تسبیح اړووشي غشي	داتســـبیح بـه دی زنجیرســـی ددوزخ داورســـــــکــــــروتــــــی
مرد وزن که مسلمان ووباندفرض تراستری دمـــــــــــــــــــــــــه	چه ددین نقصـــان په ولید څان به نه ولی بــــــیــــــغــــــمـــــه
لالا څکوی درتیرســـه داخبرســـودنـامرد	حیدری ذولفقارکشي که چه هیڅ پاته نسی فـــــــــــــــــــــرد
کل بنیاد دین پرتوره نو راحکام په خال وخط	کـه یـه توره تیره نـه وی دین یـه بـایلو ســــــوغــــــلــــــط
دحسـین سـرپه تویوی دل کوشـه دمصـطفی	چه غیرت دعراق نه ووکفیبن سـوه بیوفا
کوم توکردبیدنی دشـــهزاده ترخون ســوکم	چـه پشـــتو ســـوبی غیرتـه دین پـایمـال پــــــرڅــــــرخــــــی دم
جواهردشـریعت دمصـطفی دزړه اجزاشــوه	چه په ســـپک نظریی گوری ډیره بده یی جــــــــزاشــــــــــوه

دتهذیب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

۵ ــ ۶ مخ ۷ کال ۱۴ شماره ۱۵ جمادی الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۲۷ فبروری ۱۹۱۸ م ۹ حوت ۱۲۹۶ هـ ش

افغاني سوګند

نواموزه پاکه لوحه چه لیکي هغه خط اخلی	ددې زمکې حکم ستادی که اغزی پرژدی که نه خلی
دهلک که تربیت وو ډېراسان په مراد سی	دطوبی ونه ترسازه پلارپه قبرکې په شادسی
چه په چوب وپه شیرینوسر بالادی اموخته کی	خدای رازق دی بلاشکه اماتاپه غم اخته کې
چه تومان دده خرڅشت وی داپه څه شي موجودیږی	کې دبل پیسه راکش کړه ستاتندی به په داغیږی
زړه د کی دزنبورڅاله همیشه لکه سرسام	خبرنشو په کمال چه افلاس فخرداسلام
مسکنت دشه لقب ودې بی بولی تورفرنګ	طبعه واوښته له دینه غریب تاکې په بدرنګ
تعجب دی وانسان ته پرهرخیال چه پوخ سوهډ	بیاترمرګه نه بدلیږی که هرخوسی ګدوډ
اهنی سپاره میدوشي ۱ سازکه دتوپکو	دانسان خوی نه بدلیږی که یه ولی په مردکو
ارمنی که ایرانی که کشمیری که دکنی وی	چه په هډپوخ عادت پوخ سوپوهغه به یه مرګی وی
په قیامت که دیده نشته ولی دلی سوی جدا	چه همه طبعه ددنیاوڅوک ژړاکه څوک خندا

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

پرقدردهم طبعی بی نزدیکت دمصطفی وی	که دلته یه خوی لیری همه به لیری په عقبی وی
ده پرنس کانی تړلی ته خوانچې خوری دسالن	دپینه شري اغوستی ستاوریشمین سوپوشیدن
دی دزړه لره وربولی ته برتن باندې تمام سوی	بدن تالره غلام دی ته غلام لره غلام سوی
بل مثال ددنرودی په د مبال کې دطناب	بیزوبان په تابازی که گرزوی دی باب په باب
تن بیزوطناب یه طبعه بیزووانددی خپل دشمن	خه ریشخندی یې پرتاجوړکړپرخواهش داهرمن
چه یه شکیل دخابو بولی هغه دادی ورته گوره	مردی تولـه په میرانه حبطه درومه ترکوره
دنیاکي کودې په نکړی تنگی وتری مرانه	دوه دولته صنایع سی په دوعا غواړي سپیتانه
دمردی په کارشرمیږی په سپیتانه کې یه خوند	چه یې خوبنه شوه سپیتانه مرگ یه به ترهسی ژوند
په سل کاله نه پوره سونه فربه سوویر	نه مووویل چې ربه تیرپرتیرسوهیرپه هیر
دومره فکرموژله نشته که په دی صورت انسان وای	دبوجهل وبولهب ودفاروق یکسان وایې
بازی تولـه درونی ده که د زورفقط سوه سمه	دانسان لقب دیو ی زړه له راسه ای همدمه
سره گلان دی غوریدلی بلبلان باندې مستی که	چه وزرو ته یې لاروسوه هغه تول می پرستی ده

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

چه په عرش داله بولی په حدیث که هغه زره دی	څه دزړه صندق سوری که سیل وکه چه زړه څه دی
وروسته وړاندی موجودات یې په یوکنج کې چاپیرۍ	لږڅه هوش کړه سړی سه زړ ه پرڅه له تاپاتیړۍ
مامعنی ومابقی عالم به کله هله مومی	که له تنه سوی فارغه چه دزړه پرلوری درومی
نوی نوی اسمانونه بیا بانونه وابحر	دېربه ووینی یې په زړه که که ته شوی له تن حر
له درانه خیال راپرپوزه زړه ایله که رب تی پربړده	که دڅه له تنه پرې کړ ه سعادت دی مخ ته کشیژده
بی گدره گدیره دېرعالم دی اوبو وړی	سه مشغول په هغه کارچې په سولیړۍ دتن بردی

دتهذیب الوجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

خلورم کال دریمه شماره دمیزان ۱۳ د۱۲۹۴ هـ ش کال

شـکر شـکر باغ موخپل باغبان موخپل دی	گل موخپل بهارموخپل بسـتان موخپل دی
ســـروه خپلـه بلبل خپـل چمن موخپـل دی	لاله خپل ارغوان خپل دامان موخپل دی
نشــــه خپلـه خمـارخپـل پیـالـه موخپلـه	بزم خپل سـاقی موخپله دوران موخپل دی
کلی خپل بـازار موخپل وطن موخپـل دی	ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شــاه موخپل گداموخپل قاضــی موخپل دی	ســپاه خپل رعیت خپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی	عســـکرخپل مفتی خپل زندان موخپل دی
شـــکرشـــکربیگانـه پـه میـان کي نشــتـه	مدیرخپل اخبارموخپل دوران موخپل دی
عجـب عصــــردی افغـانـه نظـروکړه	ژبـه خپلـه قلم خپـل بیـان موخپـل دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

سراج الاخباردرسم الخط پرتله له اوسنی رسم الخط سره

دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دپښـــتو خاص حرفونه نه لیدل کیږی داځکه دهغه وخت په چاپخانه کې دپښتو حرفونه نه وه دټ پرځای ت ، د ړ پرځای ر، د ډ پرځای د ، دږ پرځای ژ، د ښ پرځای ش، دګ پرځای ک او د ږ پرځای ز، راغلي دي اوکلمې هم ځینو ځایونوکې پیوستې لیکلې شوي داوسني رسم الخط سره مغایرت لري چه موضوع په لاندې مثالونوکې په ښه ډول سره لیدلای شو:

اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار رسم الخط
له کومه	لکم
ډېر	دير
موږ	مژ ـمنز-مونک-منک
ځوان	جوان ـڅوان
زوړ	زور
پښتانه	پشتانه
کیږدی	کژدی
شوی	سوی
یې	یه
چې	چه
کې	که
سړی	سری
لومړی	لمری
ټول	تول
مه کړی	مکری
لږ	لژ
په عالم	پعالم
ګوره	کوره
کړمه	کمه
زمونږ	ځمونک-زمنز

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار رسم الخط	اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار
اخلی	اخی	خوږ	خوژ
ژړل	زرل	غږ	غژ
کړ	کې	ونړوینه	ونروینه
دواړه	دواره	ورځ	ورز
هوښیار	هشیار	ترکو	ترک
هوسیږی	استیژی	لوږه	لوژه
کیږی	کژی	کوچنی	کچنی
پنځه	پنزه	رښتیا	رشتیا
ځینی	زنی	ځمکه	زمکه
کښته	کشی	ځان	زان-ثان
زما	ځما	گنهگار	کنه گار
غوندی	غندی	څونه	سونه
جغرافیه	جیوگریفی	په دی	پدی
شي	سی	په خپل	پخپل
موږ	منز	بی خبر	بیخبر
کې	که	اوسیږم	اوسیژم
برخه	بخره	په ملک	پملک
څوک	سوک	په کار	پکار
شپون	شپان	پوهیږم	پوهیگم
پادشا	پادشه	ساتندوی	ساتن دوی
کومه	کمه	په ده	پده
ځل	ثل	غټ	غت
څکه	ثکه	څوان یم	ثوانیم
ذکر	سکر	کړم	کم
مو- می	م ا	ورځ	روز- ورخ
ځالی	ثالی	خپل	اخپل
نکړی	نکې	وموښه	وموژه

اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم اخط اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم الخط

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

له تا	لتا	ګل	کل
هومره	همره	ګرځيدل	ګرزيدل
ځای	څای	فوځونه	فوجونه
کې	کش	ځلمی	زلمی
پښو	خپو	افګار	افکار
رسيږی	رسيکې	مه کوی	مکوی
هوسيږی	هوسيکې	سترګی	استرګی
لمر	نمر	زړه	زله
کړمه	کمه	ځکه	زکه
ښکاره	شکاره	نامه	نام
سپاه	سپه	خښ	خش
ليکې	لکې	نښلی	نخلی
ثان	سان	هلکان	هلوکان
ميږه	ميږه	دوزخ	دوژخ
څه کوی	څيکوی	موز	موژ
ځلانده	څلانده	ځينی	څينی
ځی	څی		

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

نتيجه

دافغانســـتان دفرهنگي ژوند په لوړ تيا کې يوبل عمده عامل داميرحيبب الله خانه په دوره کې دهغو فراريانو راســتنيدل وو، چې داميرعبدالرحمن خان له خواتبعيد شــوئ وو، هغوی هيواد ته له راستنيدو وروسته داذهانوپه تنويرکې ستره ونده واخيسته او دمعاصرو ادبياتو پربنســټ ايښــودلوکې يې مهم نقش درلود. د دغوکســانوپه ډله کې محمود طرزی اوغلام محمد الدين افغان په خاصه توګه ديادونې وړ دي.

دتجدداوروښــانتيا ددورې ادبيات دملي ارمانو دعرادې په توګه دفرهنګ پرمخ بيولوته وقف شـوئ وو. په دې کې شـک نشته چې دمعاصـرادب ترڅنګ کلاسيک ادب اوفلکوري ادب دواړه په خپل قوت پاتې وو. خومعاصـرادب دمحتوی اوپيغام ددرلودلوله کبله نورادبي جريانونه له خپل عنعنوی اهميت څخه وغورځول، معاصـــر ادب ديوه متعهد اورســـالتمند ادب په توګه دټولنې په خدمت کې په کارواچول شـــو، په هيوادکې دمزمن فقر،بيســـوادی، اداري فســـاد ،ظلم اوبې عدالتی عموميت، ټول وطن پالونکي اوپرازادی مين روښـانفکران دې تـه وهڅول چې دمنځنيوپيړيو درکود دلـه منځـه وړلولـه پـاره حـاده مبـارزه پيـل کړي. ادبيات دخلکود ذهنونودروښـــانولودپاره اســـتخدام کړي او ولس دغفلت، بې خبری اوبی تفاوتی ددرانه خوبه راويښ کړي، دپښـــتوژبې او ادبياتو دپراختيا اوپرمختګ له پاره زمينه برابرېده، په همدې وخت کې په لړه اوبره پښـــتونخواکې دپرداســـي ځوانان موجود ووچې دنويو علمونواوارو پايي ادب مطالعه يې کړې وه نوادبي ژانرونه اوفورمونه يې پيژندلي وو، دخپل خيال داظهارله پاره يې نوې لارې په نښـه کړې وې، اودپښـتو دلرغونـي ادب په پراخه بنسټ يې دپښتو دنني ادب مانی پيل کړه. که څه هم انګريزي استعمار په ١٨٩٣ کال کې دډيورنډ په تحصيلی کرښې سره دافغانستان دخاورې يوه برخه له اصلی پيکرڅخه بيله کړه، خوويې نشـوکولای چې دپښـتنو دګډوارمانونو، ګډو ارزښـتونو اوګډو وياړونو ترمنځ دبيلتانه کرښـه وباسـي. دفرهنګ په سـاحه کې دلته اوهلته په يوه وخت کې حرکت پيل شـو، ددغه حرکت مخکښان دټولنې روښانفکران وو،په افغانستان کې (سراج الاخبارافغانستان) دمولوي عبدالروف کنـدهاري لـه خوا (١٩٠۶) دجنوري پـه يوولســـمـه نيټـه راووتلـه خودهمدغې لومړی ګڼې له خپرېدولو وروسته جريده بنده شوه، ددوهم ځل له پاره (دسراج الاخبارافغانيه) په نامه په (١٩١١) کې محمود طرزي په مديريت اومشـری خپره شـوه په همدې وختونوکې په لړه پښـتونخواکې هم دپښـتو دمعاصــرادب دپراختياپه لاره کې ګامونه پورته شـوي وو. په (١٩١٠) کې دافغان دجريدې دخپرېدوسـره سم په پښـتو ادب کې نوي ژانرونه باب شـــول، اودراحت زاخيلي، فضـــل محمود، عبدالمالک فدا، غوندې ليکوالو اوشاعرانودمعاصرادب زړي وکرل .

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

محمود طرزي او عبدالرحمن لودين په سـراج الاخبار افغانيه کې دپښـتو مضـامينو اوشـعرونو خپرولوته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولې وه، ددغو تولو اوښـتوسـره سـره دپښـتوغزل محتوى هم په دغه دوره کې تغير کړئ دئ او غلام محی الدين افغان لومړنی سړی ووچې په غزل کې يې وطني مسايل ورځای کړه لکه :

زړه زمـا ډک دی لـه مـيـنـې دوطـن
خـپـل وطـن مـاتـه عزيـزدی تـرخـپـل تـن
هـريـوګـل مـې دوطـن پـه مـاډېـرګـران دی
تـرکشـمـيـره تـرپـاريسـه تـرلـنـدن
شـيرين ځـان مې پـه شـيرين وطن فـدادی
زه خـودارنـګـه فـريـاد يـمـه کـوهـکـن

اخـردعـادافـغـان داده ای صـاحـبـه
چې اسـلام صـاحب دجاه کړي ذوالمنين

مولوي صـالح محمد ددې دورې بل تکړه شـاعرهم په شـعر څه ناڅه ويني کړي دي.ددغې دورې په شعرونو کې دنوی دوران د پيليدوزيری ورکړ شوئ دئ ددغې دورې داد ب مخکښان او شاعران دادي:

مولوي صـالح محمد کندهاری ، غلام محی الدين افغان ، مولوي عبدالواسـع کندهاری عبدالعلي مستغني ،عبدالهادي داوي ، سيدمحسن کندهاری ،عبدالسلام ،عبدالرحمن لودين اونورنومونه ديادوني وړ دي.

ددغې دورې په شعرونو کې دوطن مينه ، دخپلواکې جذبات ،داسارت اوبندګي پر ضد ،داعتراض غږ، دطبيعت دښـکلا ترسيم ، په تولنه کې دانسـان موقف ، دده دژوند شـرايط دپوهې سطح اونورمسايل څرګند شوي دي، داوه دسراج الاخبار هغه خدمت چې پښتوژبې ته يې کړئ دئ. دهغه وخت شـاعرانو دخپلې ژبې اوخپل ادب له پاره دپرهلې ځلې کړي، اونورخلک يې دپښـتو ژبې پراختيااوپرمختيا ته څيرکړي دي دغه ادبي نهضـت په خپل وارسره دپښتو ژبې اوادبياتو له پاره لاندې خدمتونه کړی:

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

۱- پښــتانه شــاعران اولیکوالان یې هڅولي چې خپلې ژبې اوادبیاتو ته خدمت وکړي اوډېرشاعران یې روزلي دي.

۲- سراج الاخبار دافغانستان په ابیاتوکې یونوی تحول رامنځ ته کړئ دئ.

۳- دخلکو شــعورتــه یې وده ورکړه اوخلــک یې دخپـل هیواد دازادئ اوخپلواکئ داخیستلواوساتلو له پاره هڅولي دي.

۴- دخلکو په فکري اوښتون کې یې دقدر وړ کارونه ترسره کړي دي .

۵- دپښــتوژبې دپراختیا اوعلمي کولو له پاره یې ډېرې هلې ځلې کړې دســراج الاخبارپه پاڼوکې دښـــتو ژبې اهمیت اوارزښـــت په ډاګه ځرګندشـــوئ اوداځرګنده شـــوی چې د افغانستان ټول خلک اومختلف قومونه باید پښتوژبه زده کړي .

۶- پښتو ژبه دښووني اوروزنې دوزارت په درسي نصاب کې شامله شوه اومولوي صالح محمد ددې دورې ســترشـــاعراولیکوال دلومړي ښـــوونکې په توګه دحبیبی په لیســه کې مقررشو.

۷- ســراج الاخباردپښــتو نظم اونثرته خپله غیږ خلاصـــه کړه اوهغوته یې په خپله غیږکې ځای ورکړئ دئ.

۸- په سراج الاخبارکې نه یوازې دپښتو معاصرادب پرمختیاکړې بلکې دکلاسیکې دورې شاعران یې معرفی کړي اودهغوی اشعاریې نشرکړي دي .

۹- دپښــتو ژبې فلکورته یې هم توجه کړې چې ۱,۴ فکلوري مشـــهورمتلونه دغلام محی الدین افغان له خوا په سراج الاخبارکې خپاره شوي دي.

۱۰- دسراج الاخبارپه پاڼوکې شعر دشعر پرځای پاته نشودجریدې په وروستی پلان کې دمینی اومین ځای دژونددرپښتینواصولووینو پوهه ،خپلواکي ،ملي غروراونوردافغانستان په هنري ادبیاتوکې رامنځ ته شوه.

کومه دشــعرونو ټولګه چې ماپه دې کتاب کې راوړې که چیرې نوموړې شــعرونه په دقت سره ولوستل شي پورتنی ټول مسایل چې ذکرشول، په ډاګه په دې شعرونو کې لیدل کیږی اوپورتنی خبری په اثبات رسوی . په افغانستان کې سراج الاخبار افغانیه په پاڼوکې په غزل کې دنوښـــت ځرکونه اونویو موضـــوع ګانو ځایونه لیدل کیږي. لکه دخپلواکی، پرمختګ، دفکرونوخپلول اونور. په پیل کې دغه نویوالئ له یوډول شـــعري کمزوریو هم

www.pukhto.net

ketabton.com - The Digital Library

ډک وو،مثلا دسراج الاخبارپه پاڼو کې دصندلۍ له پاره (صندلۍ غزل) په نوم شعرهم کښل شوئ، ددغه دورې په شعرونو کې دنوي دوران دپیلیدو زیرئ ورکړ شوئ دئ.

په درناوی

ketabton.com - The Digital Library

اخځليکونه

۱- دسراج الاخبار بيلابيلی اته کلنی جريدې

۲- دافغان ياد- دکابل پوهنتون –دژبواودابياتو پوهنځی-۱۳۶۳ کال

۳- دغلام محی الدين افکار اواثار- دکابل پوهنتون دژبواوادبياتو پوهنځی

۴- دپشتو معاصرادبيات اوسنی دوره پوهنوال ډاکتر زيورالدين

درسی لکچرنوټ ۱۳۵۸ کال

پای

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English